ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГА КПСС XXII СЪЕЗД ХЬАЕЛЛА ЮХЕДИСАЧА ДЕНОШКА

МАССА А МЕХКАШКАРА ПРОЛЕТАРЕШ, ВІАШАГІКХЕТА!

СЕРДАЛО
сeвeт

АРАДУВЛ 1923-ча шера денз

Советски Союза Коммунистически парте Нохч-ГІалгІай областнойн Грозненски городскойн комитетий а Нохч-ГІалгІай АССР Лакхехьарча Совета а орган
Орган Чечено-Ингушского областного, Грозненского городского комитетов Коммунистической партии Советского Союза и Верховного Совета Чечено-Ингушской АССР

№ 82 (2603) | Ера, 12 октябрь, 1961 шу. | Мах 2 кеп.

КАСТТА ЧУЙИЦА ЯРГЬЯ

Урус-Мартана района «Горец» яхача совхоза 4-ча отделенерча Бараева хьалхле лелаеча коммунистически къахьегама коллектива цIи яккха къовсам лоаттабеча комсомольско-кагирхой звенога 205 гектар хьажкIаш я. ХIанз уж чуийца йоалаш латт. Къаьстта дика болх бу Шандаева Дагмана, Нагаева Маккас, Цуцаева БагIдада, Юнусова Шахьита, кхычар а. Сменах 5 центнер томараш тIехь хьажкIаш яха езача, цар шоай норма массаза тIеххоачашъю.

Къаьстта укх деношка хьажкIаш лелаерашта юкъе чIоаггIа яьржай парте хургйолча съезда сийна лаьца социалистически яхь. Дукха ха йоаццаш «къахьегама листоко» хоам бир цу коллективо яьккхача коталонах: звеноцарча хIара саго шишша норма кхоачашъяьй. Цу толамо дог гIоздаьккхад комсомольцийи кагирхойи. Съезд хьаелла ди тIакхоачаш хьажкIаш чуийца яха чIоагIо яьй звенос.

Съезда сийна къахьегама вахте эттай Исраилов Усамеи Магомадов Ахьмадеи хьалхле лелаеча звеной коллективаш.

ХIанз дика ха этта даьхкача деношка сатоссача хана денз боад къовлабаллалца кхай тIа болх беш хул механизатораш. Дика болх бу ККХ-3 яхача кердача комбайна тIа Бацуев Увойса, 4,5 гектар чуэц цо дийнахьа.

Эскаев Увойс къаьнача КУ-2 яхача комбайнаца болх беш вале а, ше яхь лаьцачул тIехьавусаш вац, хIара денна норма 1,5—2 кхоачашъю цо.

ТIа-тIа дукхагIа хьажкIаш тIакхухь хьатта; цига цIен а йийя, сортах къоаста а йийя. элеваторе дIакхухь уж. Хьатта тIа болх беш 60 саг ва. Царна юкъе дикагIа болх беш ва Бакаев Джабраил, Ножаев Данил, кхыбараш а.

К. ВАЛЕНТИНОВ.

ЛАКХБЕ партийни дешара идейно-теоретически боарам

Чакхъяьннай партийни дешара хьалхара занятеш. Дика вIаштIехьдаьккха дIадоладаьд дешара керда шу вай республикерча дуккхача партийни организацеша. Беррига советски нах къахьегама хьинар айденна а болаш парте XXII-ча съезда доккхийча совгIаташца накъа баха кийчлуш болча деношка болабелар эзараш коммунисташи парте боацараши марксистско-ленински теори Iомае. Укх шера партийни дешара сета ерригача звеношка КПСС XXII-ча съезда исторически документаш Iомаде лаьрхIад. Съезда болх чакхбаллалца парте кердача Прогармма тIа хьоахадаь теоретически дешаш юкъе а хьош хIанз йолаш йолча дешара программах болх беш хургья еррига политграмота кружокаш, юхханцара экономически школаш, семинарски группаш, хIаьта ноябре денз дешара кердача планашка хьежжа КПСС Программеи съезда кхыдола документаши Iомадергда.

Дуккхача партийни организацеша дика кийчо яь чакхъяьхай хьалхара занятеш. Занятешка ладувгIа бахка безаш хинна беррига нах тIаболаш, йиллача хана, лаьрххIа кийчъяьча моттигашка занятеш дIайолалуш, пропагандисташ занятешка дика кийчбенна болаш чакхъяьннай хьалхара занятеш Грознерча производственно - товарни конторе вIашагIъеххача юххьанцарча экономически школашка, Курчалой районерча Куйбышева цIерахча колхоза шурий-товарни фермерча нохчий кхалнаха лаьрхIа вIашагIъеллача политграмота кружоке, Шелковской районерча «Коминтерн» яхача колхоза гаьнарча бурунашка уллача шурий-товарни ферме, иштта кхы дуккхача моттигашка а. Пропагандисташа шоаш йийша лекцеш, яь беседаш кIоаргга материал кхетаеш, дикагIа кхетаергйолча тайпара ладувгIараштa из дIахьалхайоаккхаш, гойтара пособех пайда эцаш, республика, района, шоай предприяте, колхоза, совхоза вахарца, къахьегамхой коллективашта хьалхашка латтача декхарашца айхха ювзаш чакхъяьхай занятеш.

Цхьабакъда, массанахьа а иштта дика дац гIулакхаш. Кердача дешара шера кийчо еча хана теркал ца еш йиса дукха моттигаш, дукха кхоачамбоацараш ца Iаткъаш дисанзар хьалхара занятеш чакхйоалача дийнахьа. Занятеш е лаьрххIа кийчъяь моттигаш йоацаш, занятешка бахка беза дуккха нах хьа ца боагIаш, пропагандист занятега кийч ца луш, хьалхара занятеш вIалла ца хулаш йиса моттигаш я.

Масала, МагIалбика цхьайолча партийни организацеша заняте ладувгIа дезарашка дешара шу долалулга дIахайта хиннадац, ханнахьа кийчбаь хиннабац пропагандисташ а. Царех цхьабараш хьалхарча занятеш тIа вIалла ца боагIаш бисаб. Ткъо кружокен бархI юххьанцарча экономически школен занятеш хиннаяц хьалхарча дийнахьа. Хьалхара занятеш ца хулаш йисай «Ингушский» совхозе, горисполкоме, хIаьта СоагIопчарча школе заняти хила езача хана профсоюзни собрани яьй.

Ачхой-Мартановски районерча «Лермонтовский» совхоза цхьоалагIча отделене вIашагIъеллача юххьанцарча экономически школе заняте тIа баьхкараш тетрадаш, карандашаш доацаш хиннаб. Цудухьа лекци дIаязъяьяц, пропагандисте а а лерттIа кийчо яь венавац заняте.

17 сагах 10 мара тIавоацаш чакхъяьннай заняти Гудермеса районерча «Дружба» яхача совхоза цхьоалагIча отделенерча юххьанцарча экономика школе. Пропагандист нов. Гагиев командировках а вахийта хьалхара заняти ца хулаш йисай Наьсарен районерча СУ-3 («Сельстрой») парторганизаце.

Дуккхача партийни организацеша лаьрххIа собранеш а яь йийцай хьалхарча занятей итогаш, хинна кхоачамбоацараш гуча а доахаш партийни дешара гIулакх дикача хьокхамашца дIадахьара наькъаш белгалдаьд. Цу тайпара партийни собранеш массанахьа а е еза, хIаьта дIахо йодача хана а партийни дешара дош керттера дарех лоархIаш хила еза партийни организацеш.

Ховш да партийни дешар дика вIаштIехьдаккхар пропагандисташ дика кийчбенна хиларга хьежжа хургдолга. Цудухьа масса хана чIоаггIа теркам тIабохийташ лелабе беза партийни организаце пропагандисташца беш бола болх. Царна хадданза теоретически а методически а новкъостал де деза.

Политически дешара идейно-теоретически боарам лакхбар къахьегама толамаш даха, коммунизм хьалъяра декхараш кхоачашде цу дешаро наха новкъостал дергдолаш, цунах дукхагIа пайда баргболаш гIулакх вIаштIехьдаккхар — из да керттера дар. Цудухьа Iомаеш йола материалаш производстваца, къахьегамхошта хьалхашка латтача декхарашца бувзам болаш хила еза.

Парте XXII-ча съезда исторически материалаш, вай сийлахьйоккхий идеяш республикерча хIара коммуниста, хIара къахьегамхочоа дIайовзийтар, КПСС Программа кхоачашъеча хьинаре дакъа лаца уж оарцагIбахар — из да республика партийни организаце керттера декхар.

ИТТ БЕТТА ПЛАН КХОАЧАШЪЯЬЙ!

КПСС XXII съезда сийленца накъа бахара яьржача социалистически яхьа юкъе а яха, мехкдаьттеи гази яккхара итт бетта план 11-ча октябре, ханал 20 ди хьалха, кхоачашъяьй мехкдаьтта даккхареи газовии промышленноста предприятей коллективо.

Укх шера 9 бетта, соахка цу юкъагIа даьккхачул, мехкдаьтта 16,4 проценти газ 37,4 проценти дукхагIа даьккхад.

«Малгобекнефта», «Сунжанефта», «Старогрознефта», «Горскнефта» нефтепромыслови управленеша мелови тIоанашкара дукха мехкдаьтта доала скважинаш болх бе йолаялийтарца, мехкдаьтта даккхара балхашта автоматизации телемеханизации ярца, иштта кхыдола гIулакхаш а чакхдахарца дуденнад мехкдаьттеи гази яккхара план дикка тIеххоачашъелга.

Мехкдаьтта даккхара вторични методаш юкъейоалаярца, тIоанаш тIара давлени хьаллоаттаярца, тIоанаш гидравлически дохадарца, скважинашта кумулятивни перфорацеш ярца, скважинай гонахье сулфанолаца кийчъярца бIаьш эзараш тоннаш тIакхийттад доаккхаш дола мехкдаьтта.

Мехкдаьтта доаккхачара къахьегама овсарле 6,8 процент лакхъеннай укх шера 8 бетта, мехкдаьттеи гази яккхарга дIабода мах чухнахьа баккхарца цхьа миллион сом совгIа ахча кходаьд.

Мехкдаьтта даккхара промышленносте эггара хьалхарчарца я итт бетта план 28-ча сентябре кхоачашъяь йолча «Малгобекнефта» НПУ коллектив.

Н. КАЧЛИШВИЛИ,
мехкдаьтта даккхареи газовии промышленноста управлене начальник.

Комсомольцаш хьалха латт

Шоашкара совгIаташ а кийчдаь, КПСС XXII съезда накъа бахара хьакъехьа москвичаша дIадоладаь дика гIулакх кIоаггIа хьаллаьцар тха заводерча комсомольцашеи кагирхошеи. Къаьстта дика каралаьцар из гIулакх коммунистически къахьегама ударника ялхлагIча цеха прессеровщика Албогачиев Дауда, № 7 йолча цеха фрезеровщика Исаев Павела, № 2 йолча цеха обмотчица Мартыненко Лидияс, иштта кхычар а.

Шоашкара совгIаташ кийчде дош деннад комсомольцехи кагирхоехи 200 совгIа саго. Дуккха а дукхагIа бараша шоай дош кхоачашдаьд. Масала, съезд хьаеллача денга шера план кхоачашъе, коммунистически къахьегама ударник хила, токаралла Iомалуш волча Александр Медяникова цхьаькха балха говзал Iомае, цхьа рационализаторски предложени яла, нефтяной институте деша ваха дош деннадар шоллагIча цеха токара Габараев Георге. Ше тIаийца уж дерригa гIулакхаш кхоачашдаь ваьннав из.

Габараев санна бараш геттара дукха ба заводе. Съезд хьаелла ди гарга кхаьчача укх деношка къаьстта хьинаре балхаш ду къонача машиностроителаша. Комсомольцаш хьалха латт.

С. ГИЧАЕВ,
«Красный молот» завода № 2 йолча цеха ВЛКСМ бюро секретарь.

17 октябре кхоачашъергья

Укх, съезда хьалхарча деношка чIоагIа къахьегаш я руберойд еш йолча завода (директор нов. Измайлов, парторганизаце секретарь нов. Зимин) коллектив. Исторически документаша КПСС Программаи Уставеи проекташа дог гIоздаьккхача болхлоша 17 октябрь тIакхоачача деношка кхоачашъе лаьрхIад шера йола производственни план, паччахьалкхенна 200 эзар сома пайда а луш.

Боккха пайда белар нов. Куркиева производствана юкъейоалаяьча рационализаторски предложене — битум ванна чу автоматически дIачутеларо.

Завода коллективо шиш низаца, цу гIулакха хьахийца ахча доацаш, асфальт еш йола установка хьалъяьй. Цу гIулакхо торо хилийтар 15-ззо дукхагIа асфальт арахеца. Асфальт хьаеш мел йолча процессашта механизаци яьй.

ХIанзалехьа а 90 процент кхоачашъяьй заводо производственни план.

Шера йола план завода коллективо сийленца кхоачашъергхилар хьагойт дуккхача производстве хьалхле лелаераша: аппаратчика н. Исаев Саида, аппаратчика помощника н. Околит Лилес, воккхагIа волча аппаратчика н. Деменков Петра, иштта дуккхача кхыбараша.

Б. НОВОСЕЛЬСКИЙ,
моттигерча промышленноста министра помощник.

Латвийски реактор болх беш я

РИГА, 9 октябрь. Шу хьалха Саласпилс яхача латвийски станцена юххе Прибалтике эггара хьалхарча атомни реактора лард еллар. Тахан Iилма керда центр болх бе йолаялийтай. Мехка тайп-тайпарча кховзткъе итт гаргга йолча предприяте кийчъяьй цунна эша оборудовании аппаратуреи.

Iилмаи техникаи эггара кердагIча говзалца хьаяь я реактор. Цун ерригa процессаш механизированнии автоматизированнии я. Автоматикои контрольни аппаратураи Iалашъю помещене волча сага кхерамзле.

Кхаь республика — Латве, Литва, Эстоне,—Iилмахой йиш хургья хIанз ядерни физика хьакъехьа Iилматохкамаш де.

Реактор торжественно хьаеллаш цига хилар Латвийски ССР-а Лакхехьарча Совета Президиума Председатель Я. Э. Калнберзин, Латве КП ЦК-а хьалхара секретарь А. Я. Пельше, Министрий Совета Председатель Я. В. Пейве, республика кхыбола кулгалхой.

Дадаева боламах

Ди тIехьа сихлуш латт тха совхозе хьажкIаш чуэцара балхаш. Механизатораши болхлойи 1720 гектара тIара хьажкIаш цIенъяь чуийца баьннаб. Паччахьалкхенна хьажкIаш дIаялара задани 50 процент кхоачашъяьй совхозо.

Са безам ба тхоай комбайнерий балхах лаьца дувца. Укх шера цIаккха ца хиннача тайпара хьажкIаш чуэцаш доккха дакъа лоац комбайнаша. Духхьала тха цхьан совхозе хьажкIаш чуэцаш я 18 ККХ-3 яха комбайн.

Оаха, комбайнераша, чIоагIа гIаддаха тIаийцар «Самашкинский» совхоза комбайнера Абдул-Iазе Дадаева цхьан дийнахьа 14 гектара тIара хьажкIаш чуийцай, аьнна хинна хоам.

Башха дика машин я ККХ-3 яха комбайн! Цунах бокъонца пайда эца тарделча цо тамашийна хIама дергдар. ХIана дувц аз из? Каст-каста делхача догIаша Iалаьмате чIоагIа новкъарле ю тхона техниках бизза пайда эцара.

Дадаев Абдул-Iазе миссел хьажкIаш чуэца тха вIаштIехь ца доале а, бакъда хьинаре къахьегаш дукха комбайнераш-м ба тха совхозе. Царех ба са новкъостий Котиев Мовли, Алероев Ризван. Цар хIаране дийнахьа 8—9 гектара тIара хьажкIаш чуэц. Тха хьалашка диллача из кIезига дац.

Лоацца сай балхах дувца безам ба са. Дукха ха я аз комбайнералла болх бу. ХIаьта а хьажкIаш чуэца волавеннача хьалхарча деношка дукха халонаш нийслора, дуккха хьажкIаш чуэца вIаштIехьдалацар. Сайна могар дора аз комбайн цхьанна а сахьата сеца латтаргйоацаш, цунга лерттIа хьожар.

ХIанз са комбайно дийнахьа 8—9 гектар хьажкIаш чуэц. Ха дика латтача хана са тасса белгалонаш яьлча денз сайрийна 10—11 сахьат даллалца болх бу са агрегато.

Тоъал ха я тха комбайнераш III-ча отделенера хьажкIаш хьаяьха а баьнна II-ча отделене болх беш бола.

Оаха, механизатораша тхоай болх вIаштIехьбаккхарга хьежжа мара совхоза торо хургьяц дика хьийкъа хьажкIаш ханнахьа чуийца яха, уж паччахьалкхенна дIаяла. Из дерригa а дика кхетаду оаха.

Парте XXII съезда дикача къахьегама совгIаташца накъа дахар духьа шоай хьинар кхы а айдаь болх бу комбайнераша, трактористаша, берригача къахьегамхоша.

Хь. ГЕТАГАЖЕВ,
МагIалбика района «Ингушский» совхоза комбайнер.

Цхьаккха сахьат ца доадеш

Укх шера хьажкIаш чуэцаш Iалаьмате дукха халонаш нийслу Наьсарен районерча механизатораштa. Чуэца езаш дукха хьажкIаш я, уж а вай республике эггара тIехьагIа кхаьчай, хIара денна хIана делхац аьнна догIаш делх.

Цудухьа хIанз эггара лоархIамегIа долчарех цаI да техниках махулла дукхагIа пайда эцилга, хIара дика мел денача денна дуккха нах хьажкIашка ара а боахаш уж балхаш ди тIехьа сихдар.

Цудухьа шоай болх кхетамца вIаштIехьбаккха гIерт тха механизатораш. Тхо чIоагIа гIаддахар Ачхой-Мартана района «Самашкинский совхоза комбайнера Дадаева Абдул-Iазе баьккха къахьегама толам бейзача.

ХIанзалца тха комбайнерий вIаштIехьдаьннадац дийнахьа 5—6 гектарал совгIа хьажкIаш чуэца. Аз лакхе ма аллара каст-каста делхача догIаша Iалаьмате чIоагIа новкъарле ю техниках бизза пайда эцара. ХIаьта а тха отделене комбайнераша шоашта могар ду дукхагIа хьажкIаш чуэца гIерташ. Масала, комбайнера Даурбеков Уматгире трактористаца Даурбеков Башираца дийнахьа шозза кхоачашъю шоай норма.

ТIеххьарча деношка са агрегато (трактористаш Евлоев Юсап, Даурбеков Адам) хIара дийнахьа ялх-ялх гектара тIара хьажкIаш хьайоах. Цхьа бахьан дика ха оттаре из хьокхам дикка лакхбе ерригa торонаш яр тха.

Укх гарггарча деношка Чариев Махьмада звено участка тIара ерригa хьажкIаш хьаяьха боал тха механизатораш.

Массехк ди мара дисадац КПСС XXII-гIа съезд хьаелла. Цу денна даха ма доаггIара накъа дахара тхоай низ, хьинар кходергдац оаха, механизатораша.

В. БАРИЕВ,
Наьсарен района «Назрановский совхоза комбайнер.

Айдергда балха хьинар

Балха дика ка яьннай «Самашкинский» совхоза комбайнера Дадаев Абдул-Iазе. Дийнахьа цун комбайно 14 гектар хьажкIаш чуийцай.

Дадаева болам хьал а лаьца тха совхозерча механизатораша лаьрхIадар комбайнах махулла дукхагIа пайда эца. ХьажкIаш чуэца волавеннача денз аз сай комбайнаца 63 гектара тIара хьажкIаш чуийцай. ХIанз аз дийнахьа 6—7 гектара тIара хьажкIаш хьайоах. ХIара гектара тIара йоал 50 центнер хьажкIий.

Укх юхедисача деношка аз сай трактористаца Тумкаев Имранаца лерхI дийнахьа 8—9 гектарага кхаччалца хьажкIаш хьаяха.

Парте XXII съезд хьаеллача денга ерригa хьажкIаш чуийца яха дош деннад совхоза механизатораша.

Л. ЖОЛТАХАНОВ,
Урус-Мартана района Мичурина цIерахча совхоза комбайнер.

КПСС XXII-ча съезда сийна йоаржаяьча социалистически яхье а яьнна, боккха толам баьккхаб Грозненски района № 1 йолча шурий совхоза хьалхле лелаеш йолча доярка Ильясова Кхокхас. Съезда сийна ше тIаийца декхараш тIеххоачашдаьд цо. Ше лелабеча хIара Iаттагара яьккхай 2000 килограмм шура.

СУРТА ТIА: доярка Ильясова Кхокха.

И. ПЛИЕВА сурт.

Советски Союзе гIолла

УКХАЗА ХЬАЕЛЛАРГЬЯ КПСС XXII-гIа СЪЕЗД

Москве хьалъяьй Iалаьмате хоза керда здани. Из яьй аьшкабетонах, кизгах, алюминех, мраморах. Из да 6000 зритель чувода Доккха Кремлера театр.

Укхаза 17 октябре хьаелларгья Советски Союза Коммунистически парте XXII-гIа съезд.

— Кремлерча Доккхача театра здани чоалхане йола инженерни сооружени я, — яхаш дувц архитекторий авторски группа кулгалхочо М. В. Посохина. — ХIара 12 минут массаза йоал хIама ца эшшаш цун ерригача помещенешка цIендаь озонированни фо чудохийт кондиционерий новкъосталца.

Кремлерча Доккхача театра кердача здане я 2500 саг тIаэца кхоачам бола зал, паргIата фойе, кулуараш, дипломатически корпуса йола помещенеш. Цун ерригa а бархI бIаь совгIа помещени я.

Съездаш, конференцеш, конгрессаш, совещанеш хиларал совгIа, Кремлерча кердача двореце, увттаергья оперни, балетни, спектаклеш, концерташ, кинофильмаш хьувкхаргда. Дикача дешаца хьоабергба зрителаша кердача здане проекта автораш М. Посохин, А. Мидоянц, Е. Стамо, П. Штеллер, Н. Щепетильников, инженераш Г. Львов, С. Школьников, А. Кондратьев, Т. Мелик-Аракелян, «Мосстрой-4», «Стальмонтаж» яхача трестий Московски городской совнархоза, дуккхача кхычар коллективаш.

Б. АРБАТОВ,
(10 октябре арадаьннача «Советская Россия» яхача газета тIара).

ВОРХI КИЛОМЕТР КIОАРГА СКВАЖИНА

ГУРЬЕВ, 9. Шерагара шу массаза доал Казахстана лаьтто камаьршагIа гучайоах шийна чухь йоалла ганз. Геологически геофизически тохкамаш деш тIеххьара гучадаьннараша хьахьокх, Мангышлак яхача ах гIейре тIа мехкдаьттеи гази йоалла йоккхий моттигаш гучаяха йизза перспективаш хилар.

Съезда хьалхарча деношка Аралсорски мехкдаьтта лохача экспедице коллективо бурув тохача установкана монтаж яь йисте а яьккхай, ворхI километр кIоарга йола скважина яккха а йолаяьй.

БIАЬ ЭЗАР ТОНН БОАМБИ

ФРУНЗЕ, 9 октябрь. Къулбехьен Киргизе боамби лелабераша тахан дика къахьегама котало яьккхай — заготовительни пункташка дIабеннаб бIаь эзар тонн боамби-бедал. Иштта лакха темпаш хиннай укхаза эггара хьалха. Къаьстта дика толамаш даьхад Узгенски района колхозашеи совхозашеи. Цар ханал хьалха кхоачашъяьй шера план, хIанз планал совгIа боамби дIалуш а я.

Парте съезда баха мабоаггIара накъа баха яхь а лоаттаеш, Къулбехьен Киргизе боамби лелабераша декхар тIаийцад укх шера 154 эзар тоннал кIезигагIа доацаш «кIай дошув» дала.

ЦIАККХА ЦА ДАЬХХАЧА ТАЙПАРА ДУКХА ЧКЪАЬРИЙ ДАХАР

ВЛАДИВОСТОК, 2 октябрь. ЧIоаггIа гIадбугаш кхаъ хезар Дальни Востокерча чкъаьрий лувцараштa. Александр Стопченкос хьалхле лелаеча «Отлив» яхача сейнера экипажа, цу тайпарча кемаша цIаккха ца даьхача тайпара, дукха чкъаьрий даьхад. 8,5 бетта 20700 центнер чкъаьрий даьхад цо.

Кемана шера йоагIача заданел 12 эзар центнер дукхагIа я из.

МЕННА БЕХА А БОЛАШ АВТОТРАНСПОРТЕИ ГОРОДСКОЙ ЭЛЕКТРОТРАНСПОРТЕИ ВОДИТЕЛАША МАШИНАШ ЛЕЛАЯРАХ БОЛЧА БЕХКТОКХАМАХ ДОЛА

РСФСР-а ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Автотранспортеи городской электротранспортеи хулача аварешца чIоагIагIа къовсам лоаттабе лерхIаш, РСФСР Лакхехьарча Совета Президиумо соцам бу:

1. Менна беха а болаш машинаш лелаярах автотранспорта водителаши, царца цхьана транспорта болхлой боаца нах а, городской электротранспорта водителаши къахьегамхой депутатий районни, городской Совета исполнительни комитета милице отдело (отделене) уж цхьан шера йолча хана машинаш лелаеннача бокъонех боахаргболаш оттадолда, нагахьа санна цар иштта машинаш лелаярах уж уголовни бехктокхаме озабеза зулам даьдеце.

2. Кхаь шера йолча хана цу лакхехьа бийцараша менна беха а болаш цIаькха а машинаш лелаяь моттиг хуле, къахьегамхой депутатий районни, городской Совета исполнительни комитета милице отдела (отделене), предприятей, учреждеheй, администраце хьачубаларах е общественни организацеша хьачубаларах машинаш лелае йолча бокъонех боахалба кхаь шера йолча хана, нагахьа царгара иштта машинаш лелаярах законах доагIаш уголовни таIазар де деза зулам даьнна деце.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
Н. ОРГАНОВ.

РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь
С. ОРЛОВ.

ТУВИНСКИ АВТОНОМНИ ОБЛАСТАХ ТУВИНСКИ АВТОНОМНИ СОВЕТСКИ СОЦИАЛИСТИЧЕСКИ РЕСПУБЛИКА ЯРАХ ДОЛА

СССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТА ПРЕЗИДИУМА

УКАЗ

Тувински автономни областерча къахьегамхошта ловр хьал а лоацаш, къамий шоай лоIамерча самоопределене принципага хьежжа, хIаьта иштта кхы дIахо а тувински халкъ, къаман-паччахьалкхен дегIадар Iалашхургдола хьалаш хилийтар духьа а, СССР Конституце 14-ча статья «е» яхача пунктага хьежжа СССР Лакхехьарча Совета Президиумс соцам бу:

1. 1961-ча шера 9-ча октябре РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Указах даьчча тайпара чIоагIдолда Тувински автономни областах Тувински Автономни Советски Социалистически Республика яр.

2. СССР Лакхехьарча Совете чIоагIде хьалхашка хьолда яр Указ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председатель
Л. БРЕЖНЕВ.

СССР Лакхехьарча Совета Президиума Секретарь
М. ГЕОРГАДЗЕ.

Москва, Кремль, 10 октябрь 1961 ш.

Республика кагирхой—КПСС XXII съезда накъа болхаш

Нохч-ГIалгIайчен комсомольцаши кагирхойи, берригa советски кагийнах а санна, безаме, шоай хьамсарча парте доккхал деш тIа а ийца, Iомаеш ба КПСС Программа проект.

Парте Программа кхоачашъеча юкъе хьинаре дакъа лоацилга — из да Нохч-ГIалгIай областной комсомольски организаце дIахо бергболча берригача балха керттера декхар, цун лард. Таххане а коммунистически хьисапе болх бе а баха а гIерташ ба республикера кагий нахи мехкарийи, из хьахьокх цар гIулакхашеи уйлашеи.

Ерригача областной комсомольски организаце хьал а лаьца, шерра доаржадаьд къахьегама совгIаташца съезда накъа баха, аьнна, москвичаша дIадоладаь гIулакх.

Республика комсомольцашеи кагирхошеи ханал хьалха, съезд хьаелла ди тIакхачалехьа кхоачашдергда гIишлойи кхыйолеи материалаш, электроэнерги кхое, аьнна, тIаийца шера дола социалистически декхараш, болх бе йолайолийтаргьа 800 керда автоматически поточнии лини. Съезда фонда чу йоккха ганз юлларгьа къонача рационализаторашеи изобретателашеи.

Чакхбоалаш латт комсомольски гектарех хIара гектара тIара 50 центнерал кIезигагIа йоацаш фуалъяьха хьажкIаш яха, аьнна, тIаийца социалистически декхараш парте съезд хьаелла ди тIакхачалехьа кхоачашдегIерташ, хьажкIаш дукхагIа яхар духьа къонача хьажкIаш лелаераша лоаттабу къовсам.

Шера йола заданеш ханал хьалха, парте съездо болх болабергбола ди тIакхачалехьа, кхоачашъяр духьа хIанз къовсам лоаттабеш 400 комсомольско-кагирхой болхлой коллектив я.

Къаьстта шоашкара съезда къахьегама совгIаташ кийчдеш 13 эзар гаргга къона болхло ва.

Республикера 2065 комсомолец-болхло шера йола шоай планаш хIанзале кхоачашъяь а ваьнна, 1962—1963 шерий чотах къахьегаш ва.

ХIара кагирхочо тIаийца шера дола декхараш съезд хьаелла ди тIакхачалехьа кхоачашдергда Старопромысловски, Гудермеса, Ачхой-Мартана, кхыча районий комсомольцашеи кагирхошеи. Цу районашка хIанзале а хIаране съезда сийна тIаийца ше-ший декхар кхоачашдаь 2 эзар гаргга зIамига саги йоIи а коллективни декхараш кхоачашдаь кагирхой итт коллектив а я.

Сельмурзаев Шерипа кулгалдеча Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» яхача совхоза оалхазараш кхоабача комсомольско-кагирхой фермо хIанзале а 120 фуъ гулдаьд хIара яхкача котамгара, планах гулде дезаш хиннараш 110 фуъ мара доацача.

Ферма коллективо дош деннад съезд хьаелла ди тIакхачалехьа хIара яхкача котамгара 140 фуъи укх бIаррччача шера 160 фуъи гулде, аьнна.

ХIара Iаттагара шера шура яккхара план кхоачашъяьй Ведана района Ленина цIерахча колхозерча къонача доярка Судиева Зарвана.

Парте съездо ший болх дIаболабалехьа шера дола декхараш цу тайппара кхоачашдергда доялкаша: Ачхой-Мартана района «Лермонтовский» яхача совхозерча Апаева Либахана, Надтеречни района «Надтеречный» яхача совхозерча Солтаева Зинас, Сунженски района «XIX партсъезд» яхача колхозерча Плиева Екатеринас, дукхача кхычар.

Кагирхошта юкъе шерра довзаш да хьалха латтача къонача болхлой — Центральни ремонтно-механически завода слесара Неговора, «Красный молот» яхача завода фрезировщика Исаева, Грознерча станце локомотивни депорча промывальщика Истамулова, Сунженски районерча «Путь к коммунизму» яхача колхоза телятница Амриева, дукхача кхычар гIулакхаши цIераши.

Парте Программа проекта тIа тIехдика белгалдаьд социализмагара коммунизмага довлача ханара Ерригсоюзни Ленински коммунистически кагирхой союза лоархIами моттиги, тIакхувш йолча тIехьенна коммунистически кхетам балара декхараш. Духхьал кагирхошта дIакара лургьа коммунизм бахьан долаш лоаттабеча къовсама эстафета.

Кагийча нахеи мехкарашеи шоай творчески хьинар хьахьокха йиш йола керда наькъаш шерра хьаделл парте Программо.

Комсомольцашеи кагирхошеи кхояьй 15 эзар тонн совгIа мехкдаьттеи мехкдаьтта продукташи, 9 миллион киловатт-сахьат электроэнерги, 405 эзар сом (керда ахча) мах бола гIишлойи кхыйолеи материалаш.

Юрташкарча кагирхоша хIанзале а кхоачашдаьд гIожеи мошеи доакъараш, фуаш кийчдара дола шоай шера декхараш.

Юрташкарча кагирхошеи мехкарашеи хьалкхедаьд ах миллион совгIа коа тIара оалхазараш, 22 эзар совгIа хьакха, 5200 Iасилг.

Парте Программа тIа белгалъяь къахьегама инициативеи творчествои дегIайоалаяра, къахьегамеи къахьегамга гIолла кагирхой хьалкхебареи хьакъехьа Ленина бенна хьехам дIахо дегIабоалабара йола Iалальмате йоккхий торонаш.

Ер да инициативеи самодеятельностьи дегIайоагIаш хилар хьахьокхаш дола гIулакх. Ши шу хьалхагIа ВЛКСМ райкомашкеи горкомашкеи массехк группеи комиссии мара яцар областной комсомольски организаце общественни наькъашца болх беш.

ХIанз республике вIашагIъехка а болх беш а я производства гIулакхаш деш йола 19 общественни штаб, районни хьажкIаш лелаю 16 штаб, ВЛКСМ райкоме 8 общественни молний, кагирхой общественно-конструкторски 10 бюро, къонача специалистий 26 совет. Общественни наькъашца цар болх дIакхухьаш ва 45 эзар совгIа ВЛКСМ член.

Кхетам балара гIулакха а лоархIам кхы а дукхагIа лакхлу комсомола шерра коммунизм хьалъеча хана. Республикера 20.000 совгIа зIамига саги йоIи партийнии комсомольскии дешар Iомадеча лекторешка деш ба.

Программа проект йовзийташ а Iомаеш а дукха болх баьб, кхы дIахо беш а ба Грозненски, Гудермеса, Ленински, кхыча районни комсомольски организацешка.

Хозеи дикеи вIаштIехьа а яьккха чакхъяьккхар исторически документ дIадовзийташ йола «XXII-ча съезда дика накъа гIо» яха агитпоезд.

ХьажкIаш лелаерий, свеклаш лелаерий, хьайбаш леладерий толашагIа йола опыт йоаржаяр духьа 1961 шера хьа а йийла болх беш я 5 школа: Грозненски, Каргалински, Сунженски районашка цхьаццеи Урус-Мартана районе шиъи.

Кагирхой общеобразовательнии, техническии, культурнии боарам лакхбар духьа ВЛКСМ ЦК-ас хьакхайкаяьча Ерригсоюзни походе дакъа а лоацаш, тоъал доккхий хIамаш карагIдаьннад областной организацена, хIаьта республикера хIара шоллагIа вола комсомолец лакхехьареи юкъереи образовани йолаш а ва. Областной комсомольски организацена хьалхашка декхар латт — ворхI шера дийша бола берригa кагий нахи мехкарийи дешара юкъеозилга.

Республике традици а хинна дIадоладеннад цхьана художественни смотраш елга, массовикаш-затейникаш кийчъелга, общественни говзалаш Iомаю школаш вIашагIъехкилга. ХIаьта а республике хIанз тоъаш яц художественни кулгалхой, культурно-массови болх вIаштIехьбоахарий кадраш.

Ховш да, хьалхагIа алхха пачччахьалкхен органаша мара кхоачашдеш ца хинна декхараш укх тIеххьарча хана тIехь-тIехьа дукхагIа комсомола тIадехкаш хилар.

Цу гIулакха цхьадола толамаш даьха дале а, областной комсомольски организаце хIанз а Iомабац кагирхой республика боахами культуреи дегIайоалаеча майрра дакъа лоацаргдолаш.

Республике массанахьа а дIаяьржаяц комсомольски контрольни посташ, «легки кавалере» рейдови бригадаш, дукхача лоархIамерча гIишлошка комсомольски штабаш вIашагIъехкаяц. Къаьстта эсала лелабу из болх юрта районашка.

Цудухьа ерригача районни комсомольски организацей декхар да боахами культуреи дегIайоалаяра балха юкъе общественни наькъаца дакъа лацара керд-керда формаш лехар а тоаяр а.

Шин шера чухь ВЛКСМ члеалла вахав 8 эзар гаргга зIамига саги йоIи, хIанз областной комсомольски организацеца 40 эзар совгIа саг ва, царех 1128 йоI нохчашхеи гIалгIашхеи а йолаш.

ВЛКСМ хIара организацех денали хьинари дола коллектив яра, парте Программа кхоачашъяр духьа лоаттабеча къовсаме бокъонца йола областной партийни организаце гIонча цох яра мел эшар долаш да.

В. ПАНЮКОВ,
ВЛКСМ Нохч-ГIалгIай обкома секретарь.

Горьковски область. Ерригсоюзни ударни комсомольски стройке — Ново-Горьковске мехкдаьтта чакхдоахача заводе шоаш кхо ца беш къахьегаш эзар гаргга комсомолец ва.

Екатерина Беззубко дукхханех цаI я. Балха говзал а йоацаш ера из гIишлош еча балха. Ше новкъостала балхаш деш йолча хана сварщикий курсаш йистеяьхар цо. ХIанз Е. Беззубко йоккха говзал йола сварщик а ударни комсомольски стройке дикагIа йола болхло а я.

Сурта тIа: сварщик Екатерина Беззубко.

В. Меньшикова сурт.
ТАСС фотохроника.

ТIадоагIача шера чотах

КПСС XXII-ча съезда сийна социалистически яхье а яьнна Грознерча крекинг-завода № 4 йолча цеха коллективо ханал хьалха кхоачашъяьй семилетка кхоалагIча шера план. Укх шера плани парте XXII-ча съезда сийна тIаийца декхараши ханал хьалха кхоачашдарах цеха коллектив Облсовпрофа «Къахьегама сийлен» книжка тIа а яьккхай, хIаьта Совнархоза Сийлен грамота а еннай.

Уж толамаш доахаш къаьстта дика къахьегаш хиннаб слесараш А. Аириянц, А. Атсютенко. П. Чернов, газосварщик С. Евсеев, токарь П. Тимонин.

ХIанз семилетка диълагIча шера чотах къахьегаш я из коллектив.

А. МАГОМАДОВ.

15-ча октябре кхачалехьа

Дукха ха я аз Грознерча Центральни ремонтно-механически заводе болх бу. Цу хана денз дукха халонаш духьал нийсъеннай соня. Цхьабакъда, царех кхера ца луш, бIы ца къожабеш хьевенав со. Сайна ца ховр дIахоатташ а сайна могаш дола новкъостал коллектива деш а хьавоагIа со. ХIанз заводерча № 3 йолча цеха кулгал ду аз. Еррига коллектив барт-цхьоагIо йолаш хиларах вIаштIехьдаьннад семилетка кхоалагIча шера план 15-ча сентябре кхачалехьа кхоачашъе.

Оборудованена ремонт еча цеха бригадо КПСС XXII-ча съезда сийна производственни план 15-ча октябре кхачалехьа кхоачашъе лаьрхIад. Производственни план кхоачашъяра чIоагIа новкъостал ду рационализаторски предложенеша. Цу гIулакхо балха процессаш аттачайоах, продукци кхоейт, нормаш тIеххкхоачашъейт. Иштта «У8-4» яхача насоса крицкопфа пIелгашта цилиндрически запрессовка яра енна предложени балха юкъейоалаяр бахьан долаш 100 сом ахча кходе вIаштIехьдаьннад. Ужжамо предложенеш кхы дуккха а тийннай болхлоша.

Производстве балха боллашехьа кхетам лакхбара сайриййнарча школашка, техникумашка, институташка заочно дешаш ба тха коллектива членаш.

ХIанз съезда сийна тIаийца декхараш кхоачашдара берригa низ тIабахийтаб оаха.

У. УЗОНОВ,
ЦРМЗ № 3 йолча цеха начальник, коммунистически къахьегама ударник.

Болх цIенхаштта тоабе беза

1960-ча шера Старопромысловски района Бутенко яхача станцена юххе хьалъе йолаеннай электроизмерительни приборий йоккха завод. Шу даьнначул тIехьагIа из завод хьалъелга мишта лел а хьежа, из болх во лелилга белгалдаьккхар Нохч-ГIалгIай совнархозо. Соахка завод хьалъяра план 31,6 процент мара кхоачашъяьяц.

Завод хьалъяра балхаш тоаденнад ала йиш йолаш дац укх шера а. Къахьегама дисциплина во хиларах, бетон, цемент, аьшкабетона изделеш ший ханнахьа хьа тIа ца кхахьарах, цхьаццаболча прорабий гIалаташ бахьан долаш гIишлош хьалъелга тIехьадувл.

Завод хьалъярга бархI бетта дIадахийта лийрхIа ахча 480 эзар сом дар, цхьабакъда, 176 эзар сомах мара балхаш хьадаьдац, вешта аьлча 37 процент. Из завод хьалъяра эша гIишлоний материалаш эггара хьалхарча аргIанца хьа а йойла тIа а кхухьийла, аьнна, совнархозо баь соцам бокъонца кхоачашбаьбац. Балхаш мела лелара керттера бахьан из да.

ХIанз а кхоачам хиллал аьшкабетона изделеш тIакхахьац цу лоархIамерча стройкана.

Эшшаш йола материалаш ца хилар бахьан долаш говзал йола гIишлошъераш пайдана доацача балхаш тIа уваттабеш моттигаш хьашт мелд а дукха я. Къахьегама овсарле хIанз а геттара лоха я стройке, йолаш йолча техниках бизза пайда эцац. Лоадам боаццаш дола сакхаташ бахьан долаш транспортер а башенни кран а болх ца беш латташ моттигаш нийслу. Царна эшаш йола оатхалаш стройке йоацаш хул.

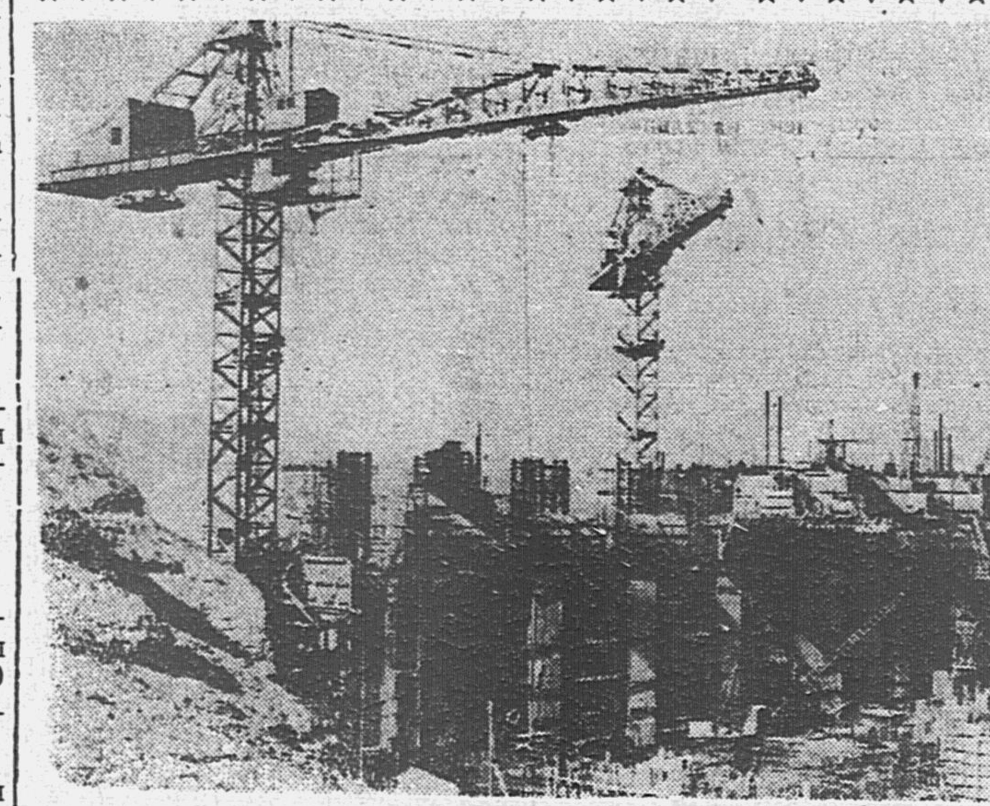
Селла эсала лелача цу балхашта боаггIача тайпара оарцагIа боалаш бац е совнархозера бараш а е из завод хьалъеш йолча СМУ-2 бараш а. ДогIо йоша а еш, малхо йокъа а еш латт моццагIе а цига хьатIаена дуккхача маьхера оборудовани. Цхьаццайола деталаш хIанзалехь а талхай, юхейисаьраш а талха гаьна яц.

Гойтара агитаци цига лелаю ала йиш йолаш хIама бIаргагургдац завод хьалъеча гIолла чакхваьннача сага, довзаргдац, малагIа декхараш да гIишлошъерашта хьалхашка латтараш, ховргдац, парте XXII съезда цар малагIа совгIаташ кийчду. СМУ-2 парторганизаце секретарь нов. Волобуев наггахьа мара цига хуле а тамаш я, хIана аьлча, каст-каста из цига хуларе цунна бIарга ца гуш диса йиш яцар уж кхоачамбоацараш.

Завод хьалъечара гIулакхаш шоаш мадарра дайзача гучадоал, совнархоза кулгалхоша шоаш дергда аьннар кхоачаш ца делга. Завод хьалъяра бехктокхаме волча Павловна шийна а хаьдда ховш дац цига эшар фуд, цхьабакъда, эшараш чот йоацаш дукха да.

Белггала да цаI — эшшача боарамах а дика а гIишлоний материалаш ца лоаттайойя, къахьегама дисциплина тоа ца йойя, агитационно-кхетама болх наха юкъе шерра боаржа ца бойя, болхлой цаIаш дIаухилгеи кхыбараш хьайибелгеи соца ца дойя СМУ-2 кхоачашдулургдац ханнахьа электроизмерительни приборий завод хьалъелга.

О. КОДЗОЕВ,
тха корреспондент.

Узбекистанеи Киргизеи доазонаш вIашагIкхеттача хьалъяь йоалаш латт Учкургански ГЭС.

Учкургански ГЭС-а кхо километр гаргга йIаьха техача сунто 4,5 миллион кубометр хий чудолаш Iам хулийт. Цо йиш хулийтаргьа эрий даьдача 30—40 эзар гектар долча лаьтта хий дилла.

КПСС XXII-ча съезда баха боаггIача тайпара накъа бахар духьа яхь а лаьца, гIишлонхоша дош деннад планах цаI мара йолаялийта ца езача станце ши агрегат болх бе йолаялийта а юххьанцара ток Сийлахь-боккхача октябра 44 шу дуза ди тIакхачалехьа дIахеца а, аьнна.

Сурта тIа: хьалъеш латта Учкургански ГЭС.

П. Мейнерта сурт.

ТАСС фотохроника.

Машиннаькъахой вахте эттаб

Парте XXII съезда сийна къахьегама вахте а этта, къахьегама овсарле лакхъе, тIехьабусараш хьалха латтараштa тIехьакхебе, арахеца еррига продукци тIехдика хилийта дош деннад Грозне станце локомотивни депорча машиниcташа, токараша, ремонтникаша.

ХIанзале а планал совнагIа 2,5 миллион тонн халкъа боахама мухьаш дIадихьад дукха мухь кхухьача поездий машиниcташа. Балхаш дика дарца къаьстта белгалбаьннаб И. Дуленко, В. Ткаченко, Н. Мишин, иштта кхыбараш. ВIаши новкъосталаш а деш, барт а болаш баьча балхах торо хиннай 750 тонн доагор а 48600 сом паччахьалкхен ахча а кходе.

Шоай доттагIел, машинистел тIехьабусаш бац механически цехера токараш а. Смена заданеш 170 процент кхоачашъеш хьабоагIа коммунистически къахьегама ударникаш бола токараш А. Карасеви Г. Шакцуеви. Планал совгIа эзараш тайп-тайпара деталаш яьй цар.

М. АЛБОГАЧИЕВ.

Кхалсага хьакъехьара дын-ислама хьехами коммунистически хьехами

Даьлах тешаш волча бусалба саго деза лоархI къорIа тIеи жайнаш тIеи мел яздаь хIама «Кхалсагал везагIа лоархI маIа саг, хIана аьлча кхалнаха ца енна совле дала маIача наха еннадаь а маIача наха шоай рузкъа кхалнахага дIаухийтандаь а» — йоах къорIа тIа.

Кхалсаг маIа саг бахьан долаш цун духьа яха кхеллай. Из маIача сага маьха а яц, хьаькъала эсалагIа а цудухьа массаза а цун мукъах хила езаш а я, йоах бусалба ды лелабераша.

КъорIа тIа ворхIнахьа дувц, дала маIа саг хьакхоллача хана цунна бага фо а аьнна са чудоссадаьд, яхаш.

Кхалсага са чудоссадарах хIама аьннадац къорIа тIа. Цудухьа бусалба ды шек баьнна хиннаб, кхалсага чу са а доаллий-хьогI, е цох саг лархIа а йиш йолий-хьогI, яхаш. Дыно эсала а, бераш деи лаьво санна мара, даьна, вешийна гIулакхаш деи мара кхыча хIаманна пайдана йоацаш а лаьрхIай кхалсаг.

Дына хьехамо кхалсагах доалла наьна сий а доаду. Даьлах тешаш волча цIен-даьна гоама хул йиIиг яь кхалсаг.

Низ болчо низ боацар тоIаваь воаллавара ларда тIа хьахиннача, къаьнарча эксплуататорски обществе дерригача кхыча дынаша санна, кхалсаг лай хьала тIа лоаттае гIийртад, хIанз а гIерт дын-ислам. Массаза а социальни Iазап лоаттадар дезаш хиннад дын-ислам. Цудухьа дезала юкъе а вахар чу а кхалсагах лай яра тIаберзабаь ба цун хьехам.

КъорIа тIа йоах: «Нагахьа санна моллагIча шоай цхьан саго харцахьара хIама дойя, из бакъдеш шоаех виъ теш оттаве; хIаьта нагахьа санна цар из бакъдойя, байна дIабовллалца шоай цIагIа чубоахкабе истий». Дын-исламо харцахьара гIулакх лоархI маро аьнна моллагIа хIама сесаго ца дича. Цу хьехамах деце хила йиш йолаш дац Первомайски районерча Хьуле вахача мурдо Оздоев Махьмада ше шоллагIа йоалаяьча сесага 40-зза шод тохар.

КъорIа тIа йоах: «даьлах тешараш, шун исташта, шун бераштa юкъе шун моастагIий ба, цудухьа лоралелаш царех». Цу тайппара даьлах тешаш барий шоай дезалех бола тешам боабе гIерт къорIа.

Бусалба нахах йолча кхалсага дын-исламо мукъа лац йийла юхь а йолаш наха юкъе лела. КъорIа яхачох ший мара, воIа, даьна хьалхишка мара юхь хьаелла йиш яц кхалсага.

Цхьабакъда, вай республике, интеллигенцех болаш а, дукха кхалнах ба хIанз а дын-ислама хьехамах юхедиса гIулакхаш леладеш. Дукха хана денз бусалба дынои цун хьехамаш чакхдоахарашеи хьийгача къих цхьадола хIамаш хиннад. Кхалсаг даим цхьан тайпарча, халача балха а йоаллаеш, из боадон чу а общественни вахарах хоадаяь а лелаеш, ше маIача сагал эсалагIа хиларах тешаяьй дыно кхалсаг, дына оамалаш йоссаяьй цун дег чу.

Цунца мара кхетаде йиш йолаш дац патриархально-общинни строях юхедиса гIулакхаш леладеш, дына хьехама тIехьа латташ бола кхалнах хIанз а нохчашхеи гIалгIашхеи болча кхалнаха юкъе болаш хилар.

Масала, дыно тувлаяьча, Наьсарен-Вокзале яхача Арапханова Марема дов хьувш каьхат дахьийтад ды дIакхессача ший гаргарча сагага.

Ший массадолча гIулакхашца бусалба ды баьржа долча хIанзарча капиталистически мехкашка социальнии дыни Iазапа кIал латт кхалнах. ЦIенъюкъера дIахо дац цун вахар. Дын-ислама беча хьехамах дика сесаг а дика нана а лоархI общественнии политическии вахара юкъе дакъа лацар ца дезаш, ший коа тIарчул дIахо кхы гIулакх доацаш, дезала юкъе шийх лай лоархIаш йолча кхалсагах. Иштта хьехам ба дын-ислама массаза а кхалсага бер.

Цу хьехамо могадеш а леладеш а да хьайбеи кхыйола хIамеи санна кхалсаг йохкар-эцар.

Ужжамо гIулакхаш нийслу вай республике а.

Масала, Урус-Мартана района «Горец» яхача совхоза пхелагIча отделене вахаш волча Макаев Саид-Хьасана ший йоIах 932 сом урдув даьккхад.

Дын-ислама хьехамах мехкарий удабе мегаш да. Наьсарен-Вокзалерча юкъерча школа хьехархо йола Аушева Тамара низагIа йода а яь цунах ший сесаг е веннача, цу школе хьехархо хиннача Гагиева даь бIеха гIулакх дын-ислама хьехамах вIалла харцахьа доагIаш дац.

Дын-ислама хьехам теларий гIулакх дац мари сесаги мичча бесса вIашагIкхете а цар дIахора вахар мичча бесса нийслойя а — маро яхар деш сесаг хилча кхоачам хулийт цар. Бераш а сесаг а долаш волча воккхача сагага маьре яхача, кхенза йолча йиIигах вIалла шек а боацаш мах бу цар. НизагIа йоалаяьча кхалсагацара вахар а цар могадеш да.

МоллагIа тайпа кхалнаьха бокъонаш тоIаеш дола гIулакхаш вай коммунистически хьехамо акха лоархIаш да, адамий историе чухь эггара хьалха саго сага еш йола эксплуатаци дIаяьккхача, толамца социализм оттаьча, дерригача адамий сийрда кхоане — коммунизм хьалъеш боахкача вай советски нахаца тарлуш дац.

Вай хьехамо — коммунистически хьехамо юххьанца денз эггара лирагIа бола къовсам лоаттабу дын хьехама духьал. Вай хадданза къовсам лоаттабу кхалсага сий доадеш, Советски Социалистически Республикай Союзе Конституце маIача сага нийсса шийна еннача бокъонех пайда эца кхалсага новкъарле еш болча дын-ислама хьехамца.

Нохч-ГIалгIайчен кхалнаха, вай йоккхача Даьхен берригача кхалнаха а санна, маIача наха нийсса дакъа лоац паччахьалкхен, общественни, культурни вахара юкъе. Цхьаккха боахама а культура а дакъа дац вай республике къахьегаш кхалнах боацаш.

Хьалха каьхат-мотт ца ховш баьде, тIехьабиса хинна нохчашхеи гIалгIашхеи болча кхалнаха, кхыча къамех болча кхалнаха нийсса коммунистически сакхетама гIулакхаш хьахьокх коммунизм хьалъяра гIулакха парте белгалдаь сийлахь-доккхий декхараш толаме кхоачашдар духьа лоаттабеча къовсаме.

Вай республика доазонел гаьнна арахьа йовзаш я юрта боахамерча къахьегамхой хьажкIаш лелаеча Музыкаева Маликай, Кусиева Зайдата, Эльтиева Хаврай, Касумова Хьавай, свекла лелаеча Анзорова Сацитай, Барзукаева IайнаIий, доядкай Мальсагова Лемкай, Наурбекова Тумишай, Барахоева Лемкай, дукхача кхычар а сий дола цIераш.

БIаьш вайнаьха кхалнах ба къахьегамхой депутатий Советашка хержа. Царех дуккха бараш хьалхле лелаеча балхаш тIа ба тайп-тайпарча учреждениешкеи общественни организацешкеи. Республикерча наха чIоагIа сий деш я Нохч-ГIалгIай писателий союза отделене председатель йола поэтесса Ибраева Раиса, комсомола обкома секретарь Даурбекова Дина, колхоза председатель Докуева Курбика, парте обкома лектор Ахматханова Тамара, парте райкомий секретараш Эсембаева Тамареи Дакиева Жанетти, юрта Совета председатель Музаева, дукха кхыбараш.

Коммунистически партеи Советски правительстваи хадданза йоакхо ю ноанойи берийи. Дукха льготаш еннай бераш долча ноанoшта.

Лоалах мукъаяьнна, наха нийсса бокъо йола вайнаьха кхалсаг дына зIанарех мукъаяьннай. Цунна хийра ба дын хьехам, дыно са тедар эшаш яц из. Коммунистически партеи Советски Iаьдалои бокъонца ший вахара да яьй цох.

Цхьабакъда, дын хьехам теларааш, моллаш, мурдий тхьамадаш вайнаьха кхалсаг дын-ислама хьехама кIалхара ца ялийта гIерт, цунах юхедисача гIулакхех вайнаьха Iаьдал да а яхаш.

Коммунистически кхетам балара керттерча декхарех цаI да дына хьехама чулоацам реакционни болга а хойташ, дын-исламах юхедисача гIулакхех цIенбенна мукъабалара вайнаьха кхалнаха новкъостал делга.

КIоаргга дIакхета а беш, дIахьокха деза вай коммунистически хьехам нийса хилар а дына хьехама из духьала хилар а. Коммунистически хьехама мегаш дац общества дIахьоча наькъа духьале еш дола хIамаш, цо хIара саг тIахьех халкъа гIулакх дара, коммунизм котъяккхара тIехьа къовсам лоаттабара. Цо массадолча хIамал дикагIа а везагIа а лоархI саг. Вай обществера хIара член цо тIахьех ший физическии духовнии хьинар дегIакхувлара, адамех доахка дика мелдола гIулакхаш цар хьаIомадара. Вай хьехамо наьха бIу болийт шоай низех, шоай гIулакх нийса а эшаргдоацаш а хиларах.

Къаьнача замах юхедисача реакционни мелдолча гIулакхаштеи оамалаштеи духьала, масса а тайпа дыний реакционни хьехамашта духьалберзабаь ба коммунистически хьехам.

Хь. БОКОВ.
«Сердало» газета штате йоацача пропаганда отдела член.

СЕРДАЛО
2-гIа оагI. 12 октябрь, 1961 шу.

Совхоза боахам тоалуш боагIа

КПСС XXII-ча съезда дикача балха хьокхамашца накъа болх тха совхозера хьайбаш леладераш. 9 бетта йола паччахьалкхенна шура дIаялара план 102,3 проценти дулх дIадалара план 110 проценти кхоачашйир совхозо.

Де доагIаш совхоза къахьегамхоша сий деш я хьакхарч лелаеча бригада бригадир йола Александра Анисимовна Сидорюк. КПСС членалла яха кандидат йолча цо чIоаггIа хьехам бу ший бригада членашта. Шоаш тIаийца декхараш кхоачашделга чIоагIа бехктокхаме гIулакх а лоархIаш къахьегаш я цун бригадацара хIара свинарка.

Группаш яь вIашагIа а теха, аьхки лагерашка хьакхарч кхоабилга дика вIаштIехьдаькхача нов. Сидорюка бригадо кхаь квартале кхаьба а яьккха паччахьалкхенна дулха лаьрхIа 1800 хьакха дIаеннай, планал 300 хьакха совгIа а луш.

Деннеи бийсанеи юкъера лаьрхIача дикка дукхагIа дулх тIадеттадолийт бригадацарча цхьайолча свинаркаша. Масала, укх шера 9 бетта хIара деннеи бийсанеи 500 грамм кхетийташ планал совгIа дулх тIадеттадалийтад свинарка Ереминас ший групперча хьакхарчашта. Ханнахьа кхоабаш, царна деш дола гIулакх нийса вIаштIехьдаькхха хилар бахьан долаш карагIдаьннад ужжал доккхий толамаш даха.

Планал совгIа дулх тIадеттадолийт Лацинас, Зубарева, дуккхача кхычар.

ХIанз коммунистически къахьегама бригада яха цIи яккхар духьа къовсам лоаттабеш я Сидорюка бригада барт тайна коллектив.

Дика къахьийгад укх шера шурий-товарни фермерча Iаьсашта гIулакх деча Абубакарова Якъуба коммунистически къахьегама бригада. Аьхки дажаш мелъяькххача хана ма дуъа даа керда, моша доакъари цу тIеххьа хан-ханнахьа баа фуъи хиннаб Iаьсаシта. ХIара Iасилга деннеи бийсанеи тIакхета дулх 583 грамм да, планах лаьрхIар 500 грамм мара йоацача. Гонахьа беж-карташ а йолаш дола Iаьсий чудоахкаду отараш цIена а зоогигиенически бокъонаша маяххара а да. Из бахьан долаш 9 бетта цхьаккха Iаса ца долийташ хьалкхедаьд бригадо. Белгалдаккха дезаш да, телятницаша Т. Воеводинас, Н. Борискинас, Х. Хашхановас цу гIулакха дег тIара къахьийга хилар.

Болх дика барах хьалхабаьнарашта телаш йола цIе байракхилг еннай Абубакарова бригадана.

Шура яккхара йола шоай нормаш хIара денна тIеххкхоачашъю дояркаша нн. Спирихинас, Бондаренкос, дуккхача кхычар. Фермера халагIа дола балхаш механизмашца деш да, цудухьа йиш хиннай къахьегама овсарле лакхъе. Сухалца лел Iана доакъараш Iалашделга а хьайбай помещенеш кийчъелга а. Планах Iана лаьрхIа хиннараш миссел мошеи гIожеи доакъараш хIанзале а кийчдаь даьннад.

1 октябрь тIакхачалехьа аргIаш а даь дIаоттаяьй 2268 тонн йоли 229 тонн чаи, кийчъяьй 7166 тонн силос. Кхы тIа совнагIа кийчде лаьрхIад 500 тонн гIожа доакъараш, 750 тонн корнеплодаш, 200 тонн комбинированни силос.

ХIанзале тоа а яь, доахана Iа доаккхаргдолаш кийчъяьй пхиъ коровник, Iаьсий ду цхьа отар, мукъа хийца доахан леладу цхьа коровник. ЙIоахъеш латт чуоттаяь хьакхарч кхоаба ши лагерь, бокъонца кийчдаь даьннад шоай хурскаш а тIехьа нана-хьакхарч чуйоахкаергйола диъ отар.

А. БРИТИКОВ,
Грозненски районерча № 2 йолча баьца даарий-шурий совхоза директор.

ЛерттIа е Iана кийчо

Хьайбаш Iангара дахара лерттIа кийчо елга хIанззе а чакхдала дезаш да республика ерригача колхозашка, совхозашка. Хьожаргда вай Каргалински района «Октябра 12 шу» яхача колхозе из болх мишта вIаштIехьбаьккхаб.

Дукха жа да колхозе — берригаш а 10500 устагIа. Царех нана жа долаш диъ Iул да. ХIанз районе бокккагIбарех цхьа боахам ба из.

Лакхе дийца нана жа кастта дахка долалургда. Царна помещенеш кийчъяра ханнахьа терко яьй жа леладераша. Ши жел кийчъяь яьннай, хIаьта кхоалагIаяр а кастта яргйолаш я. Цул совгIа диълагIча Iула лаьрхIа помещенеш а кийча я. Цига эшар да жева Iодергдолча Iоахарашта помещени кийчъелга. Из болх хIанз а чакхбакkханза ба.

Къаьстта ала дезаш да доахан Iангара даха кийчъяьча помещенеех. Стандартни помещенеш яц цига, хIаьта йолаш яраштa а лерттIа ремонт яьяц. Шурий ферма болхлоша шоаш цхьа бахьан ремонт яьй: пенаш хьаьхад, иштта кхыдола кагий балхаш даьд. Из кхоачамболаш дац. Хьаьш тоадаьдац, ийнаш техадац. Духхьала IотоIадаьча лаьтта латта дезаш хургда доахан. Цул совгIа, механизаци яьяц помещенешка, доахан дIадийхка а ца лоаттадеш мукъа леладергдола балхаш вIаштIехьдаьхадац. Доахан лоаттадергдолча помещенешка дахчан ийнаш Iотохара эша материал йолаш я колхозе, хIаьта цунах хьаэцаш пайда бац.

— Тха районе эггара дикагIа Iана кийчо яь колхоз из я,— йоах райисполкома председатела нов. Турбина. Цига а иштта кхоачамбоацараш хилча, фу хьал хургда-хьогI кхыча колхозашка?

Бакъда, хьайбашта доакъар Iалашдара дика къахьийгад колхоза къахьегамхоша. Кхоачам хиллал Iалашъяьй силос, гIожа доакъар.

Дика къахьийгад дIабахача ийс бетта колхоза дикагIболча доярк аша Н. Джамамбаевас, Л. Глазовас, А. Шпырко, иштта кхыбараша. Парте XXII-ча съезда дикача совгIаташца накъа боагIа уж. Царех хIаране цхьан Iаттагара яьккхай 2069—2086 килограмм шура. Колхоза кулгалхой декхар да хьайбашкара махулла дукхагIа продукташ яхара юхедиса кхоачамбоацараш дIа а даьха лерттIа Iана кийчо е.

П. СЕХИН.
М. АХРИЕВ.

Адыгейски автономни область. Укх шера Къилбаседа Кавказа юрта боахаме хьалхалаттарий совещане ше къамаьл деш, Теучежски района «Путь Ильича» яхача колхоза хьажкIаш лелаеча звеной звеньевая йолча Вайкок Мариета дош делар хIара гектара тIара дика кхаьчача фуалъяьхача хьажкIий 140 центнер яккха, аьнна.

Цул тIехьагIа чакхдаьлар ахка, итогаш йир баьча балха. М. Вайкока звенос сийленца кхоачашдир ше тIаийца декхар — 64 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 142 центнер йоаккхаш фуалъяьха хьажкIаш яьхар цо. Вокх юхедисача 36 гектар долча лаьттан хIара гектара тIара 604 центнер йоаккхаш моша доакъар даьккхар.

М. Вайкока звеной опыт Iомаеш хьажкIаш лелаераш дукха ба хIанз Адыгее.

Сурта тIа: хьажкIаш лелаеш болча Красногвардейски района «Родина» яхача колхозерча Г. Асмановайнеи Октябрьски района Хакурате цIерахча колхозерча Т. Хагурованеи ший звенос болх мишта бу дувцаш йоалл М. Вайкок (аьттехьа).

И. Григорова сурт.
ТАСС-а фотохроника.

Ишта хила йиш яц хьокхама боахам

Ведана района Ленина цIерахча колхозе вIашагIбелла опытно-хьокхама боахам цхьанна оагIорахьара а хьокхаме бац.

Районерча моллагIа йолча колхозерчарел дикагIа дац цу боахамера балха хьокхамаш. Масала, паччахьалкхенга шура йохкара шера план 57 процент мара кхоачашъяьяц цо.

Iа гарга кхаьчад. Хьайбашта доакъар кийчдара гIулакх геттара во латт. 3000 тонн кийчде дезача, 1000 тонн гаргга гIожа доакъари 5000 тонн кийчъе езача, 800 тонн силоси мара дац кийчдаь доакъар. Кийчдаь доакъар фермашка хьатIа а эзадац. ХIаьта хIанз, йоачаш сихъенначеи берригa нах хьажкIаши коартолаши чуэцара тIабийрзачеи хана из дехалагIа да.

Доакъар кийчдара гIулакха кIезига пайда ийбаьб колхозерча ткъаьх автомашинах. Арарча районашкара доакъар ийде дезаргда хIанз цу боахама. цудухьа хьайбай боахамгара йоала продукци маьха езагIа хургья.

Автотранспортаца болх беш хилча 2 дийнахьа елла яргйола 220 тонн силос йоллаш 20 ди даьккхар.

Керттерча даькъа цу боахамо леладераш хьайбаш да. Шу чакхдоалача хана 900 гаргга бежани 2000 устагIеи хила беза цига. Жена а доаханна а эшаш йола помещенеш кхоачамболаш яц. МоццагIе а йистеяьнна хила еззашехьа а, йолаш йолча помещенешта хIанз а ремонт яьяц.

Планах цига эца дезараш швицки фух дола Iаьсий доллашехьа а, цу зоне ца могадаьча фух дола Iаьсий да боахамо укх шера ийцараш. Из гIалат да. Кагий доахан эцача хана кулгалхоша дагакхаьбар алхха цаI ца деш ссуда ца дитар мара, кхы хIама дац.

Iилманна гучаяьнна керда говзалаши дикагIа йола опыти кIоаргга Iома а еш, колхозийи совхозийи боахамашта юкъехьолга — иштта да опытно-хьокхама боахамий керттера декхар, цхьабакъда, зоотехник нов. Гапуев керте а волаш болэ Ленина цIерахча колхоза специалисташ хIанзалца хьа а хиланза ба шоаш хьокхам тела безача районий боахамашка. ДIа-хьа аха транспорт яц тхога, яхаш да цар хьаувттаду бахьан. Шоашта тIадилла бехктокхамера гIулакх дизза кхоачашде специалистий безам ца хилар да из болх бохара дола керттера бахьан.

Района организацей кулгалхой а республика юрта боахама Министерства а декхар да цу боахамера гIулакхаш дикагIа довзилга а деррига кхоачамбоацараш дIа а даьха, цох бокъонца хьокхаме боахам белга а.

З. ГЕЛИСХАНОВ,
(тха собкор.).

Къона специалист

Московски нефтяной институт йистеяьккхачул тIехьагIа Нохч-ГIалгIайче болх бе цIавера къона инженер Исаев Хьамзат. Магистральни газопроводий Управлене кадрай отдело Грозненски газораспределительни станце линейни мастерал хьожавир из.

Газови промышленность къона отрасль йолга а ховш, ший балха кхетам лакхбе волавелар Хьамзат. Каст-каста библиотеке бIаргаго йиш яр из технически литература дешаш, справочникашка хьежаш. ЧIоаггIа новкъостал дир цунна балха йоккха говзал йолча специалисташа а.

КПСС XXII-гIа съезд хьаелла ди тIакхоачаш социалистически яхье баьнна къахьегача болхлоша даьхача толамий итог йича местни комитета белгалдаьккхар къахьегама дисциплина лакхъеннилга, потребителашта цахаддаш дарегIа дола доагам лоаттаделга. Уж толамаш доахаш кIезига дакъа лаьцадац къоначa инженера Исаев Хьамзата.

Дукха беза Исаева ший болх. Цудухьа иштта дика вIаштIехьбоал цун болх.

Н. САФРОНОВ.

Дувцацача тайпара дика долий-теш гIулакхаш...

Хьайбай продукташ кийчъяра йола ийс бетта план — дулха 106, шурийна 104, фуашта 128, тхана 89 процент кхоачаш а яь. республике хьалхарчарцара цхьа моттиг лаьцай Ачхой-Мартана районо. Уж бIарчча района юкъара хьокхамаш да. Иштта дика лелий-теш хIара боахамо шоай планаши тIаийца декхараши кхоачашделга? Цу хаттара жоп лу Е. Широков директор волча «Лермонтовский» совхоза хьайбай боахам дегIа мишта ух тохкам баро.

2947 бежан, 1822 хьакха, 24500 оалхазар чу а доагIаш 5 шурий-товарни ферма, 2 оалхазарий ферма, цхьа хьакхий ферма я совхозе. Боккха боахам ба из, цхьабакъда, хьайбаш дебадара кIезига йоакхо еш хиларах шера планаш а тIаийца декхараш а кхоачаш ца дар кхерам болаш да. ХIана? 1-ча октябре ерригача фермашка хиннача 3000 гаргга бежанах 1027 мара етт бац.

Ер шу чакхдоалаш, царех 1174 етт а болаш, 3374 бежан хила деза планах совхозе. ХIанзарчул тIехьагIа кхы дукха доахан тIакхетаргда ала йиш яц. Йоацаче, хьайбаш дебадара план кхоачашъе гаьна я. Iаьсий дареи шура яккхареи даькъе тIаийца декхараш кхоачашделга а иштарча хьала тIа да. Шера яккха лийрхIача 18070 центнер шурех ийс бетта хьаяьккхар 13500 центнер мара яц, хIара 100 Iатта тIехьа 95 Iаса кхеде лийрхIача, кхедаьр 50 Iаса мара дац.

Доахан дебадара гIулакх иштта во латтара бахьан да доахан во кхабар, Iунал ледара дар, доахан Iахара дисар, довр.

1027 Iаттах 651 мара Iаса даьдац, хIанзарчул тIехьагIа бахкаргболаш 200—250 етт ба. 350 совгIа етт Iахара бисаб, укх тIеххьарча хана совхоза фермашка 90 бежан деннад, царех 39 укх шера даь Iаса а долаш.

Дерригача гIулакхашта а къаьстта воча хьала тIа я совхоза йиълагIчеи (управляющи нов. Понамарев, ферма заведующи нов. Дадаев), шоллагIчеи (управляющи нов. Устаев, бригадир нов. Хачукаев) отделеней фермаш.

Шу чакхдоалача хана планах 2500 хьакха хила еза совхозе, йолаш яраш 1892 мара яц. Хьакхарч мишта ебаргья, нагахьа санна хьакхарчашка хурскаш яйтара даькъе тIаийца декхар 50 процент мара кхоачашдаь а ца хилча, паччахьалкхенна дулха дIаеннараш миссел хьакхарч яйна а хилча? Укх шера совхозо паччахьалкхенна 499 хьакха дIаеннай, хIаьта 440 хьакхеи хурски еннай.

Цхьан дийнахьа, цхьан сага бехках, цкъа даьннача гIалатах хинна хIама дац совхоза хьайбай боахам селла воча хьала тIа хилар. Укх тIеххьарча шерашка динза диса дуккха а лоархIамера гIулакхаш, гIалаташ, кхоачамбоацараш да Iаткъараш, хIаьта керттердар района кулгалхоша а совхоза дирекце а хьайбай боахам дегIабоалабара еш йола йоакхо мелъялийтар да.

Хьайбашкара йоала продукташ паччахьалкхенна дIаялара план совхозо кхоачашъяр дика да, цхьабакъда, уйла е еза, тIадоагIача шереи укх шера йиълагIча кварталеи планаш кхоачашъе вIаштIехьдаргдий - теш совхоза, аьнна.

Дикача кадращеи специалисташцеи хьайбай боахамаш Iалашделга, шортта доакъар хулийтилга, хьайбаша Iа доаккхаргдола помещенеш кийчъелга, учета гIулакх, племеннойи ветеринарнии болх — уж деррига гIулакхаш хIанз укх сахьате геттара во латт совхозе. Из гучадоал укх бакъдарех.

Боахам нийса лелабара керттераяр учет я. ХIаьта совхозе из учет во лелаяр бахьан долаш духхьашха дахкаргдолаш да, аьнна, дIаяздаь хиннад доацаш дола 300 бежан. Цу доацаш долча 300 бежано Iаьсий делга а шура лулга а лийрхIад. Учет телхаяра цхьа масал да из.

Соахка шоашта тIаэтта хьал теркал а даь, маэшша доакъар кийчделга вIаштIехьдаьккхадац совхозо. Аьхки божа боажабе даьгIенаш яц совхозе, цхьабакъда, уж хилийтара уйла еш бац совхоза кулгалхой а юрта боахама специалисташ а. Цул а совгIа 6000 тонн йол, 3300 тонн концентраташ, 18800 тонн силос эшача метте совхозо кийчдаь доакъар да алхха 3600 тонн йол, 600 тонн концентраташ, 10 000 тонн силос. Доакъар кийчдара план кхыметтел ах а кхоачашъяьяц.

Силос лаьттах йоллача метте уж дIакхахьа машинаш ца хилар бахьан долаш духхьала кхашка Iокхувс хьажкIаш чуэцача комбайнаша доаха гIадамаш.

Совхоза дерригача хьайбашта а оалхазарашта а эшаш яраш 43 гIишло я. Хьайбай боахам лерттIа дегIабара хьалъе езаш я 600 бежан чухошаргдолаш йола пхиъ коровник, яхкаш йола нана-хьакхарч чуйохка а йорстае чуоттаю а свинарникаш, доакъар кийчду кухни, Iаьсий чудоахкаду моттиг, искусственни осеменени ю пункташ. Цхьабакъда, гIишлош хьалъергйола моттигаш белгалъяр мара, хIанзалца хьа даь йистедаьнна хIама дац. Хьакхарч чуйоахка дукхагIа йола моттигаш капитальни ремонт ца йича пайдана йоацаш я.

Совхоза фермашка механизаци вIалла а яьяц, ветеринарни гIулакхаш во леладар бахьан долаш (керттера ветеринарни лор нов. Сазанов) Iаьсий дукха дов.

Хьайбаш дебадара гIулакх во лел совхозе. Цудухьа совхоза кулгалхой декхарийла ба хьайбай боахама специалисташца цхьана из болх сихха тоабе, даьнна гIалаташ чехка тоа а даь, динза дисар хьадеш, тIаийца социалистически декхараш сийленца кхоачашделга Iалашде.

Р. НАУРБИЕВ,
(тха собкор.).

Дика къахьийгад укх шера дIабахача ийс бетта Шелковской района Ленина цIерахча колхоза хьайбаш леладераша: юкъера лаьрхIача хIара Iаттагара 1985 килограмм шура яьккхай колхозе гIолла. Из дIадахача шера ийс бетта яьккхачул 230 килограмм дукхагIа я. Шура яккхара районерча колхозашта юкъе хьалхле лелаю цу колхоза доярк аша. Къаьстта дика къахьийгад колхоза дикагIболча доярк аша Кулешова Марияс (2486 килограмм яьккхай цо хIара Iаттагара), Тавмурзаева Таюсе (1867 килограмм).

Сурта тIа: (аьрдехьара аьттехьа) доярк аш Т. Тавмурзаева, М. Кулешова.

Й. Плиева сурт.

Оаха яздаьчун ларах

«Кхоачамбоацаращца къовсам лоаттабац» аьнна 1961 шера 7 сентябре араяьннача статья тIа дувцараш бакъхиннад, яхаш хоам бу КПСС Гудермеса райкомо.

Из статья йийцар «Дружба» яхача совхоза партбюро заседане. Цу тIа дувцараш бахьан партийни бехк баьб отделене кулгалхошта.

Долаш дола кхоачамбоацараш дIадаха хьадда дола гIулакхаш де оттадаьд партбюрос.

ТЕХНИЧЕСКИ ПРОГРЕСС—ЮРТА БОАХАМА

КПСС Программа проекта тIа аьннад: «Юрта боахам дегIабоалабареи тIехь-тIехьагIа мехка дукхагIа эшача юрта боахама продукташца мохк Iалашбареи керттера никъ ба юрта боахама массайолча оагIорахьара механизации леррагIа интенсификации яр: Iилмахи дикагIа йолча опытахи пайда а эцаш, ерригача колхозашкеи совхозашкеи малаьттанца беча балхеи хьайбаш леладареи лакхара культура хилийтар, хьега къаи цунах дIадодари махулла кхо а деш ерригa юрта боахама культураш хьувкъаяри хIара гектара тIара хьайоала продукци дукхагIа хилийтари»...

Коммунистически партеи цун Центральни Комитетои хадданза йоакхо еш хиларах республикера юрта боахам тIеххьара араяьннача дикагIа йолча техникаца Iалашбеш хьа а бенаб, хIанз а иштта Iалашбеш а ба. Хьалха хиннача къаьнача тракторашта, комбайнашта, кхыча машинашта меттел хIанз юрта боахамга дIакхоачийт, дукхагIа, кердагIа, низ болашагIа, балхаш овсарегIа деш йола техника. 1958-ча шера 2070 трактор хиннаяле, укх шера 3071 трактор я республика юрта боахамга.

ХьажкIаш йоахача къаьнача комбайнашта меттел дуккха а дикагIа йола ККХ-3 яха керда комбайнаш яьхкай. Из тайпа комбайн 152 я хIанз вайцига. Дуккха а дукхагIа хиннай силос хьокхаш йола комбайнаш а.

1958-ча шерарчул сеялкаш 24 процент, культиватораш — 49 процент, нохараш — 28 процент, йол хьокха машинаш — 79 процент, жаткаш — 40 процент дукхагIа я вай республике. Колхозашкареи совхозашкареи тайп-тайпара грузови машинаш цу юкъагIа 33 процент тIакхийттай.

ТIехь-тIехьа дикка дукхагIа а толашагIа а хул вай юрта боахамера масса тайпа машинаши инвентарьи, денгара денга алсамдоал республика юрта боахама дерригача доакъошка а машинашца деш дола балхаш, юрта боахаме хадданза дегIаух къахьегама овсарле, аттагIа хул лаьттанца балхаш деча наьха къахьегам, социалистически промышленностерча болхлочоа дукхагIа гарга гIерт из цар къахьегам.

ТIехь-тIехьа дукхагIа механизаци ю хьажкIаш, шекара свекла, гидуаргаш, иштта кхыйола культураш лелаяра а чуэцара а балхашта. Кхыметтел соахка а тIехь дукха къа кара хьегар хьажкIашта гIулакх деш а уж чуэцаш а. Укх шера квадратно-гнездовой хьисапе хьажкIаш дIаювш йола керда машинаш хиларах, дIадувш дола хьажкIий фу цхьан боарам тIа доаладеш йола машинаш хиларах, хьажкIаш дIаера гIулакх нийса леладе механизатораш Iомабаларах дуккха а кIезигагIа хилар колхозашкеи совхозашкеи кара хьегаш дола къа.

КхоалагIча даькъал кIезигагIаяраш мара кара ца эцаш, вож ерригa хьажкIаш машинашца чуэц укх шера вай боахамашка. Гибридни хьажкIаш кхееш хинначеи машинаш лела йиш йоацаш лаьтташ долчеи мара эцац уж кара.

Дикка хувцаеннай республика колхозашеи совхозашеи культураш дIаювш долча лаьттай структура. ТIехь-тIехьа кIезигагIа дIаюв кхашка кIезига хьувкъаш а кIезига пайда луш а йола культураш. КIезигагIа був бIаьсти бувш бола мукх, кен, магар, дукхагIа пайда боалаш а дикагIа хьувкъаш а хиларах хьажкIаш дукхагIа юв.

Дуккха а дукхагIа дIае баьнаб вай республике чIоагIа пайдана йола шекара свекла, хIаьта иштта баьца дааpаши коартолаши а. Юрта боахама производстве йоккха моттиг дIалоац хIанз сомийи комарийи культураша.

1958-ча шера 47 эзар гектар мара ца йийнача метте, укх шера 65 эзар гектар дIайийнай ялата лаьрхIа хьажкIаш, бархIазза дукхагIа йийнай шекара свекла, лоадама хIама ца эшаш шозза дукхагIа хиннай сомийи комсийи бешамаш. ХьажкIаш, шекара свекла, иштта кхыйола культураш дукхагIа дIаерах а уж хьувкъарах а торо хиннай дуккха а дукхагIа йолча культурай хьувкъам дикка совбаккха а юрта боахама продукци паччахьалкхенга дукхагIа йохка а.

Кхы а кIезигагIа доацаш толамаш даьхад хьайбай боахамашкарча къахьегамхоша а. Хьайбаш дийбад. 1958-ча шера 86,7 эзар бежан хинначa метте хIанз 115,3 эзар бежан да республика колхозашкеи совхозашкеи, цу даькъе доахан 29,3 эзарнегара 38 эзарнега кхаьчад. Цу юкъагIа тIакхийттай 50,5 эзар хьакха, 123,4 эзар устагIа. Масса а тайпа коа тIара оалхазараш кхоззеи ахаззеи гарга дукхагIа хиннад.

Хьайбаши коа тIара оалхазараши дебарца цхьана алсамъяьннай царгара йоала продукци а. ТIакхийттай хIара Iатто луш йола шура, коа тIарча оалхазараша деш дола фуаш. Цох торо хилар хьайбашкара йоала продукци паччахьалкхенга дукхагIа йохка. Нагахьа санна 1958-ча шера республико паччахьалкхенга дехка дулх 12852 тонн хиннадале, 1960-ча шера декхар 16844 тонн дар. ХIаьта укх шера республикерча колхозашеи совхозашеи 19000 тонн дулх дохкаргда паччахьалкхенга. 60000 тоннага дIакхоачаргья укх шера паччахьалкхенга йохка шура.

Иштта алсамдаьннад паччахьалкхенга дохкаш дола тха а. 1958-ча шера 2315 тонн тха дехкача метте 1960-ча шера 2643 тонн дехкад, хIаьта укх шера республико 2750 тонн тха а дохкаш кхоачашйир план.

Жа лоргилга, доахан деттилга, кхо доахилга тIехь-тIехьа дукхагIа машинашца ду колхозашкеи совхозашкеи.

Хьайбаш дебадара, царгара йоала продукци алсамъяккхара, из паччахьалкхенга дукхагIа йохкара даьха толамаш аттача гIолла хьахиннадац. Юрта боахама деррига доакъош дегIадоаладара дукха организаторски балхаш даьд колхозашкарчеи совхозашкарчеи партийни организацеша, КПСС райкомашеи обкомои. Дика болх бе ховш бола нах кулгалдеча балхаш тIа дIанийсбарах доккха новкъостал даьннад юрта боахамерча эзараш болча къахьегамхой балха говзалаш массанена а дIайовзийтара.

Мамогга шерагIа социалистически яхь йоаржа а еш, тIаийца декхараш кхоачашдара къахьегамхой оарцагI а боахаш кхашка, сомий бешамашка, баьца даарий бригадашка, хьайбай фермашка къаьстта дика балхаш дарах маякаш, аьнна, цIи тиллараштa берригаш тIехьакхебара тIа а кхувш, массаза а хьалхарча юхьиге латт коммунисташ, цар массанена а хьокхам тел коммунистически общество хьалъяра къа мишта хьега деза.

КПСС Программа проекта тIа белгалдаьккхад керттера экономически декхар ткъаь шера коммунизма материально-технически база хьалъелга хилар. Мехка йизза электрификаци елга, из ларде а лаьца промышленносте а юрта боахаме а техника, технологи, общественни производство вIаштIехьъяккхар тоаделга, производственни процессашта комплексни механизаци елга, царна тIа-тIа дукхагIа автоматизаци елга, юрта боахаме дукхагIа хими юкъедоаладелга да из. Иштта цу новкъа дегIабоагIаргба вай республикера юрта боахам а.

ХьажкIаш, шекара свекла, баьца дааpаш, кхыйола культураш дIаювш дола лаьтташ а сомийи комсийи бешамаш а дукхагIа хиларца цхьана сихха дебаргда доахан, жа, хьакхарч, масса а тайпа коа тIара оалхазараш. Тайп-тайпара культураш дIаювш дола лаьтташи кхоабаш дола хьайбаши дукхагIа хинна ца Iеш, юрта боахама механизаци ярца къахьегама овсарле лакхъярга гIолла дикка алсамъяргья лаьттах а хьайбашкара а йоала продукци.

Комплексни механизаци елга, автоматиках пайда эцалга къаьст-къаьстача зонашкарча хьалашка хьежжа хьаеча дикача машинашца балхаш делга дедеза, яхаш, белгалдоах вай парте кердача Программа проекта тIа. Колхозашкеи совхозашкеи тIехь-тIехьа дукхагIа хургба керда техника лелае ховш бола болхлой, юрта боахама гIулакхаш дика Iомадаь бола нах.

Дукха агрономаш, ветеринарни лораш, зоотехникаш, инженераш ба вай республика колхозашкеи совхозашкеи балхаш деш. Укх тIеххьарча шин шераи ах шераи 800 сагагара 1100 сагага кхоачаш дукхагIа хиннаб юрта боахама специалисташ.

КПСС ЦК январски Пленума соцамашка хьежжа эргалонаш яьй юртбоахама учреждений балхашта. Республика дикагIа йолча колхозийи совхозийи кIийлен тIа опытно-хьокхама боахамаш хьадаьд. Цар новкъостал дергда гонахьара деррига боахамаш тоадара. Цу боахамашкара хьокхам а эцаш, дикагIа йола опыт а юртбоахама Iилманна гучаяьнна говзалаш а шоай балха юкъеувзаргья кхыча боахамаша а.

Шоаш тIаийца социалистически декхараш толамца кхоачаш а даь, керда толамаш а доахаш, КПСС XXII съезда сийленца накъа бахара чуйнна къахьегаш ба Нохч-ГIалгIай республика юрта боахамера къахьегамхой.

Х. МАХИТАРОВ,
Нохч-ГIалгIай АССР Госплана председатела заместитель.

Доазол дехьара

ООН-а Генеральни Ассамблея сесси

НЬЮ-ЙОРК, 10 октябрь. (ТАСС). ООН-а Генеральни Ассамблея селхан дийнахьа хиннача пленарни заседане къамаьлаш дир Индонезе кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Субандриос, УССР-а кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Л. Ф. Паламарчука.

НЬЮ-ЙОРК, 10 октябрь. ТАСС-а специальни корреспондента Н. Туркатенскос хьахойт: ООН-а Генеральни Ассамблея XVI-ча сессе селхан Iуйрийна хинна заседани дIайолаелар Боливе викало къамаьл а деш. Ше къамаьл деш цо дийцар тайп-тайпара дешаш, царех цхьанне а хьакъехьа хьаьдда йола практически предложени а ца оттаеш.

Председателал деш волча Монжи Слима къамаьл де дош лу Польше делегацена керте латтача цун кхыча мехкашцарча гIулакхий министра Рапацкена. Цо ший къамаьл хетадир германски договор, колониализм, герз Iодиллар санна долча вай ханарча Iалальмате боккха лоархIам болча дешашта.

Ше къамаьл даь йистевоалаш Польша кхыча мехкашцарча гIулакхий министра белгалдаькккхар, КНР-и Монгольски Халкъа Республикеи санна дола мехкаш ООН-а юкъе доагIаш ца хилар вIалла вIаштIехьадоацилга. Цо иштта хаьдда хьаллаьцар ООН-а хьалхле лелаелга эргадаккхарах йола Советски Союза предложени.

Цул тIехьагIа къамаьл даьча Габона викало керттера теркам тIабахийтар колониализма проблемана. Къулбехьен-Африкански Республике расовой дискриминаци еш хиларaи Ангола халкъа къам-мукъадаккхара болам Португале тоIабеш хиларaи чIоаггIа критика а яь, Габона делегата тIехъяькккха могаеш йийцар ший хьалха хиннача а хIанзарча а колоней хьакъехьара Франце политика.

Германски дош хьоадаь, Габона делегата аьлар, Германи шин паччахьалкхенна йийкъа хилара мукIарло динза даргдац. Цо иштта аьлар, Германски дош къоастаде деза «самоопределене принцип» оалачун ларда тIа.

Гуларта даь къамаьл

РИО-ДЕ-ЖАНЕЙРО, 9 октябрь. (ТАСС). «Крузейро» яхача журнало ший сийна че яьча къамаьл деш, Бразиле президента Жоао Гуларта хоам бир паччахьалкхен керда переворот е реакце йолча кердача планех. «Законаш оттаде гIертача халкъа селхан духьал хиннараш тахан чIоаггIа духьал ба конституционни порядкана, гуччахьа подрывной гIулакхаш а леладу, — аьлар Гуларта. — Ший проблемаш къоастаяра Бразилена машари сатеми эшача хана, массе а хана цаIаш бола уж нах довнаш дареи тийша балхаш вIашагIдехкареи наькъаца порядкаш йохае а нах кегабеш хьоабе а гIерташ шоай хӯр деш ба».

Мехка экономика лакхъяра хьакъехьарча йоккхача къаман проблемай нийсхонца йола решенеш «хьаллаца дуккха бола нах оарцагIа баха йиш хилари уж оарцагIа баханза барг ца хилари белгал а даькккха», Гуларта бразильцаш тIахьийхар законашта тIехьа къовсам лоаттабара, фийла хилара, миччахьара хьадоагIаш дале а, путчисташа леладеча моллагIча гIулакхашта духьалъовтта кийчча хилара.

ООН-а „маьрша ю“ Катанга

ПАРИЖ, 9 октябрь. (ТАСС). Конгорча кертерча Iаьдало Чомбе карателашта новкъостал ду гIайттача балуба яхача племецарча наха таIазар де. Франс Пресс яхача агентства беча хоамах, ООН-а эскаро Катанга полицега дIавеннав балуба яхача племецара 56 саг. Катанга муконго яхачун правительство оалачун «чурча гIулакхий министра» яхачох «уж кхераме зуламхой» ба.

Агентства йоах, иштта дIабенна дуккха а дукхагIа бола балубаш ООН-а салташа човнаш яь ба. Цар йоах, 5 октябре ООН-а тIема низашта юкъерча шведски салташа 300 совгIа балуба вийнав.

Реваншистий бIеха ординг

БЕРЛИН, 9 октябрь. (ТАСС). АДН яхача агентства беча хоамах, селхан Малхбузерча Берлине «Померанерча немций землячество» вIашагIкхийттача, цу реваншистски организаце член волча прусски помещика фон Камеке — Штрекинтина дIадийхар ГДР-ра доккхий лаьтташ уж хьалха хиннарашка юхакхоачийтилгеи юртбоахама производственни кооперативаш дIайоахилгеи. Цо тIахьийхар Потсдамски соглашени теркал ца яраи Одере — Нейсе гIолла доагIа доазув нийса ца лархIараи.

Кхыча мехкашкара журналисташ цIаьхха чIоагIа цецбаьхар укх тIеххьарча хана реалистически политика лелаеча американски политически деятелашта чIоаггIа духьал цу юнкеро къамаьл даро.

НАТО ШПИОНАШ

ДЕЛИ, 10 октябрь. (ТАСС). «Машара корпус» оалаш яр США вIашагIтохара хьакъехьа «Дели таймс» яхача газето язду:

Факташа хьахьокх «машара корпуса» саг везареи гуманни гIулакхаш леладареи ларда тIа вIашагIъеллай яхаш дувца доккхий дешаш юхье денз юхе кхаччалца харц да, яхаш. Эггара хьалха белгалдаккха дезаш да «машара корпус» паччахьалкхен организаци хилар, из паччахьалкхен департаментеи ФБР-еи цхьа га хилар. Ший бахьан доацаш дац цун идея «США кхерамзле Iалашъярца» ювзаш хилар. «Машара корпус» хьулаеш йолча оливкови гаьна тIехьашка къаьгга гуш я шпиона «плащи шалтеи».

Пентагон гIерт «машара корпуса» юкъе американски арме подразделенеш яхийта, йоах дIахо газето. Из дукха ха йоаццаш дIакхайкадаьд дунен моллагIча а даькъ тIа шийлача тIема хьакъехьа санна бIайхача тIема хьакъехьа а тIема низех пайда эцалга дIадехаш волча американски арме инарала Декера.

Азе, Африка, Латински Америка мехкашкара къамаш-мукъадахара къовсам тоIабеча моттигашка салтех жандармаш бе лерхIаш ба американски колониалисташ, яхаш язду «Дели таймс». Хетаргахь, Азе, Африке, Латински Америке шоай салташта керда казармаш яхка гIерт «машара корпуса» кулгалхой!

«КIезига дегIадаьхкача мехкий халкъаш»! НАТО шпионаш хиларах тарра, «машара корпуса» членашта эхь кхайкаде, аьнна болча тIахьехамца чакхйоал «Дели таймса» статья.

Халкъа хьаькъала книжка

Дуккхача дешараштa дезалургдолаш да Ю. Э. Брегела оттадаь керда, дукха ха йоаццаш малхболалехьарча къамий литература Издательства Москве арахийца «Малхбоален халкъий кицаш» яха доккха сборник.

Сборника юкъедахад Азерчеи Африкерчеи шовзткъе итт халкъа къаьнарча кицаех дола ткъо эзар совгIа кица. Малхбоалехьарча дукхагIа долча халкъий кицаш цхьа сборник а даь вIашагIтохилга Советски Союзе духхьашха хинна хIама да. Цудухьа малхбоалехьарча къамий меттал эрсий меттала даьхад уж деррига кицаш.

Книжкана юкъе доккха, къаьстта, дакъа лоац А. Г. Мациева гулдаьча а эрсий меттала даьхача а 310-нега кхоачаш долча нохчийи гIалгIайи кицаша.

Нохчийи гIалгIайи къамий дуккха дешаш Советски Союза халкъаша ледеча метташта юкъегIоргда.

В. БРАЙКОВСКАЯ.

Культура Дворец съезд тIакхоачаш

Цхьан шоатта ден сарахьа тхо хилар Нохч-ГIалгIайче эггара йоккхагIа ярех йолча культура учреждене — В. И. Ленина цIерахча Двореце.

Йоккхача зале безаме екаш яр къаман музыка. Прожектораша чIоаггIа сийрдаяькккхача сцене репитици еш яр халхара коллектив. «Хьувкъама цIей» яха керда халхара сюита йистейоаккхаш я из хIанз. Цу халхаро хьахьокх вай республике дахача къамашта юкъе чIоагIлуш латта доккха доттагIал. Дезача дийнахьа хулаш долча тайпара безаме, кадай халхар долалу.

Из халхар Iомадеш я йоккха коллектив. Халхара юкъе ба эрсий кагийнах Валерий Кучинскийи Николай Чебатареви, гIалгIай мехкарий Базоркина Фатима, Тумгоева Соня, Базоркина Мадина. Халхара коллективана юкъе дукха ба говза халхархой. Халхара говзал во яц хIанз Арчаков Iалауддина, Джамбулатов Руслана, Икалов Хьамида, кхычар а.

Халхара коллективана кулгал деш ва Битаров Зоурбик.

Республика заслуженни артистка, опыт йолча кулгалхочо Н. М. Тайца хьалхле лелаю драматически коллектив В. Собко язъяь «Седкъашта кIалхара илли» яха спектакль юха кийчъеш я.

Къаьстта чIоагIа кийчлуш бар халкъа оперни театрера бараш, «Евгений Онегин» яха П. И. Чайковске опера кийчъеш я из коллектив хIанз. Цу коллектива солисташ вай республике байза Iац.

Парте съезд хула ха тIакхоаччаш ший эггара хьалхара программа дIагойтаргья дукха ха йоаццаш дийлача миниатюрай театро. Дыховичне «Клякси» яха спектакль кийчъеш я керда коллектив. Цунца ба Сталински района промышленни предприятей болхлой, студенташ, хьехархой.

Ткъаь итт гаргга кружок я Двореце болх беш. Двореца правлене председатела В. Д. Клочкова дувц:

Тхо доккхал деш да тхоай Двореце халкъа театр хиларах. Театра болх барал совгIа, бахача наха лекцеш еш, беседаш ю Двореце. Укх тIеххьарча бетташка 120 лекции доклади яьй Сталински районерча къахьегамхошта. 18 эзар саг ладувгIаш а волаш.

Дукха ха йоаццаш «Съездагара съездата» кхаччалца яха тематически сайре хилар. Мехка хиннараш дийца ца Iеш, Сталински районе хинна хувцамаш а дийцар цига.

ДIадахача дешара шера 49 заняти хилар Дворецерча культура университета йиъ факультете. Дийша а ваьнна, 120 саго удостоверенеш ийцар. ХIанз йолаш йолча театральни, музыкальни, унахцIенон, Iилман техникаи кердадарий факультетел совгIа хIанз юллаш я даьй-ноаной факультет. Цу факультете дешаш бараша Iомадергда хьатIакхувш йоагIача тIехьенна мишта кхетам бала беза. ДешабагIараштa къамаьлаш дергда Нохч-ГIалгIайчен дикагIа болча педагогаша.

Кердача тайпара болх беш я Двореца библиотека а. Читателий конференцеш ярахи литература керда хIамаш дувцарахи кхоачам баь Iеш бац цун болхлой. Художественни самодеятельноста хьалхле лелаерашцара бувзам айхагIа лоаттабе баьннаб уж.

Культура Двореца болхлоша йицъялийтац хьатIакхувш йола тIехье а. Двореца берий секторо тайп-тайпара гIулакхаш ду хьатIакхувш йола тIехье кхетаяра хьакъехьа. ХIанз, парте съезд хьаелла ха гарга гIертача хана, берий секторе хьахиннай керда художественни самодеятельноста коллективаш, технически кружокаш. Дуллаш да зрителa театр, струнни оркестр, баянистий кружок. Болх бе йолалургья акробатикаи художественни гимнастикаи коллектив.

Берий секторо вIашагIтехад «Пионерски кинотеатр». Берий сеансаш хулача хана кхийна нах хилац контролераш. Пионераша шоаш дохк билеташ, кино болхарий билеташка шоаш хьож, кино баьхкача новкъосташта шоай моттиг дIайовзийташ гIо ду, кинофильмаш дIахьокхараш а шоаш ба уж.

В. И. Ленина цIерах йолча культура Двореца коллектив культура хьакъехьа керда толамаш даьха накъа йода дукха езача парте съезда.

В. ТИМАШЕВ.

Къовсам лоаттабе тунеядцашца

Вай мехка коммунистически общество хьалъяра массавола саг болх беш хила веза. Цхьабакъда, болх а ца беш, наьха хьакъ даа гIертарашца чIоаггIа къовсам лоаттабу партийни, советски, комсомольски органаша. Тунеядцашта духьал къовсам лоаттабара боккха лоархIам болаш гIулакх да производствашка, колхозашка, совхозашка хьалхара моттигаш лелаерашца кагирхой вIашагIкхетар, цига лекцеш ешаш, беседаш еш сайренаш яр.

Иштта дукха ха йоаццаш Наьсарен районни культура ЦIагIа хилар «Болх ца бечо, хIама даац» яхача темах яь сайре. Цига къамаьлаш даьча «Назрановский совхоза коммунистически къахьегама ударника Тумгоев Саида, Райбыткомбината болхлочо Тангиева Раяс, «Назрановский» совхоза Аьлти-Юртарча отделене хьажкIаш лелаеча звено звеньевой волча Мальсагова Османа, мельзавода токара Аушев Мусас, иштта кхыбараша белгалдир тунеядцашта духьал къовсам лоаттабара гIулакх кхы а тоаде дезаш хилар. ХIанз а дукха ба тунеядцаш районе.

Тематически сайрене къамаьлаш даь баьнначул тIехьагIа художественни самодеятельносто концерт оттадир гулбеннарашта.

Боккха пайда баргба нагахьа санна цу тайпара сайренаш дIахо йодача хана а каст-каста йича.

Д. КРИВЕНКО.

Денна эшаш дола товараш шортта хилийта

БIаргаш лаза а даьнна лорашка вахар со. Лораш бIаргашка тIадамаш чутувса деза аьнна молхаш язйир. Первомайски улицагIа больницешта юххе йоаллача аптека чу а ваха, рецептах молхаш а ийца уж бIаргашка чутувса пипетка а яа сона, аьнна, йийхар аз. Пипетка яц, аьлар. Цигара ваьнна кхы а шин аптеке вахар со, йоацаш яр пипетка.

Пипеткаx, дог а дилла шиъкхоъ ди даькккхар аз зIамигача Iагаца бIаргашка тIадамаш чутувса гIерташ, цох хIама хилацар, цхьа тIадам чубожабе безача итт божар. Юххера а кIирандийнахьа колхозий базар тIа вахар со. Цигарча санаторни лареке а яцар пипетка, тIаккха толчоке а ваха 4 кепиг мах болча пипеткаx 10 кепиг а денна спекулянтагара ийцар аз. Иштта цхьаннахьара а цIагIа тоха кIир а ца кораеш 5 мах а бенна спекулянтагара кIир ийцар цIен-нанас а.

Цу тайпара дола товараш духьал торгови организацеша ханнахьа Iалаш ца дар бахьан долаш спекулянташта шиъ-кхоъ мах тела безаш хул.

Цу гIулакхаша чIоагIа новкъарле ю нах хIара денна эшаш долча хIамашца Iалашбара а спекуляцеца лоаттабу къовсам коталонца чакхбалара а.

Партеи правительстваи дуккха а решенеш яьй къахьегамхой мел эшаш долча товаращца Iалашбара хьакъехьа, цхьабакъда уж решенеш бокъонца кхоачашъяц Грознерча торгови организацеша.

Дуккхача тикашка, торговле точкашка дукха товараш доацаш хул цига болх беча наха цу балха йоакхо ца яр а торговлена керте латтараша цар балха лерттIа тIахьожам ца бар а бахьан долаш.

Д. ЭСТЕМИРОВ.

„Спартака“ чемпионаш

Самардийнахьа Грознерча «Динамо» яхача стадионе чакхъяьлар 1-ча октябре денз Грозне дIахьош хинна «Спартак» яхача общества Центральни Совете хьалхара моттиг яккха лоаттаяь волейбольни командай ях.

КIирандийнахьа Иркутскера кхалнаьха команда котъяьлар Сухумерча спортсменкаел (3 : 0), ленинградкаш — Минскерчарел (3 : 1). Цу дийнахьа маIача наьха командаш укх тайпара лейзар: Краснодарера команда котъяьлар Москверчул, ленинградцаш — алмаатинцаел. Грознера спартаковцаш котбаьлар бакинцел (счет 3:1).

Сакъердаме ловзар дар турнир чакхйоалача дийнахьа хиннар. Иркутянкаш котбаьлар москвичкаел. Шаккъа команда чIоаггIа низ тIабахийта лейзар. Шин партех котбаьлар Иркутскера спортсменкаш, тIаккха шин партех — москвичкаш. Бакъда тIеххьарча партех котбаьннача иркутянкаша хьалхара моттиг яькккхар.

Грознереи Ленинградереи волейбольни командаш. Из ловзар доладелча денз цIаккха ца эшаш хьаена уж ши команда я хIанз ловза езараш. Ловзар долалу. Хьалхара парти чакхйоал грозненцаш котбоалаш (15 : 0) (!) Цу тайпара ловзар натахьа хулаш а дац, ужжамо низ бола командаш ловзача хана. ШоллагIча партех а котбаьлар Грознера спортсменаш. Матч чакхъяьлар царга хьалхле а йолаш (счет 3:1).

Иштта цIаккха ца эшаш чакхъяькхар грозненцаша турнир. Грознерча командах «Спартак» яхача общества 1961 шерара чемпион хилар. ШоллагIа моттиг ленинградцашеи кхоалагIаяр краснодарцашеи яькккхар.

Кхалнаьха командаех чемпион Иркутскера команда хилар. ШоллагIеи кхоалагIеи моттигаш ленинградкашеи москвичкашеи яьхар.

Котъяьннача командашта дIа-юха тела призаши спортсменашта совгIаташи делар.

Ирана халкъо дIадех хувцамаш дар

«Ажаньг» яхача Ирански газето ший хана хоам бир дешарашка, харжа а хержа «дикагIа вола хьехархо», «дикагIа вола дешархо», «дикагIа вола скупщик», «дикагIа вола ахархо», и. кх. а шера шозза шаха духьал бугаргболаш Иране проект оттаяь хиларах. ХIаьта ираз дарашка кхоачаргда шахаца цхьана че яьча дакъа лоацаш хилара сий а.

Ирана доал деча гIозарий из аргIана йоагIа маневр ю дикагIа долча вахара тIехьа лоаттабеча къовсама тIера халкъа уйла яккха, из шийга аьннар деш а ладувгIаш а хургдолаш. Цхьабакъда, гIалат баьннаб Ирана доал дераш: мутIахьа хилара уйлаш чуйоссаргйоацаш къе да Ирана халкъ.

«...20 миллион совгIа саг вахача цу мехка 88 процент нах дешанза ба, — яхаш язду «Крисчен сайенс монитор» яхача американски газета корреспондента Д. Годселла. — Юкъерча Малхбоале аз яьккхача 4 шу совгIа йолча хана, цхьанна мехка ца яйнача тайпара йола къели моцали яйнай сона Иране».

Цу хьакъехьа Иранах доацар дувцаргдоацача американски газете болх беш волча корреспондента из яздарах кхы а чIоагIагIа теша воагIаш да Иране бахача наьха хьал иштта хиларах.

Иранерча халача хьала керттерачарех цхьа бахьан да цо Америка ВIашагIкхийттача Штаташцарча тIема союзаи СЕНТО яхача агрессивни тIема блокаи юкъе дакъа лоацаш хилар.

Ирански халкъа техача тIема гIабаша духьале ю Иран экономически дегIаяра. Больницеш, школаш, нах чубаха цIенош хьалдарга дIадахийта доагIа ахча тIема кийчо ярга дIадохийт Ирана правительствас. Масала, 1960 шера тIема гIулакхашка дIадахийтар бюджета расходни даькъах 46 процент!

Иран СЕНТО член хиларца ювзаенна шера ю расходаш 60 миллион доллар я.

Ирана эскар американски советникаша бизза тIахьожам лоаттабеш да. ХIара корпусаца я американски эпсар керте латта тIема-тренировочни команда.

Милитаризаце политика лоаттаяр бахьан долаш хадданза лакхлу бахача нахагара йоаккха налог, тIа-тIа халагIа хул ваха. Ирана национальни банка даннех, вахарга дIадодар 1950 шера январь бетта денз 1960 шера январь беттага кхаччалца йолча хана 13,5 процент лакхденнад.

Милитаризаци еш хиларах халача хьала тIа йолча бюджета тIерадоалашдар юхахьалдиза, керттерча даькъе США-гара а ехаш, кхыча паччахьалкхенашкара заем, экономически новкъостал деха дезаш хул Ирана доал ду гIозараш. Цхьабакъда, доазол дехьара хула новкъостал наркотик санна Iаткъ: доллараш дукхагIа мел эц, низ дукхагIа бох Ирана. «Техране экономист» яхача журнало даьча лоархIамех, 1960 шерага кхаччалца йолча хана Ирана доазол дехьара ийяь заемаш 800 миллион доллар хилар. Цул совгIа уж заемаш дIалуш хIара шера 100 миллион доллар дала дезаш я Иран. Доазол дехьара хулача «новкъосталах» дикка дакъа дIадода тIема объекташ хьалъярга, Иранага диллача цунна Iалаьмате хала да 200 эзар салтеи эпсари вола эскар леладеи из Iалашдеи.

«Мехка финансовой хьал чIоаггIа во да, из бахьан долаш гIишлош еш дола балхаш массанахьа а совцадаьд, — яхаш яздора дукха ха йоаццаш «Донья» яхача газето, — еш латта больницеш йистеяха а ахча дац правительствага».

ЧIоагIа зе ду Иран экономически ший лоIаме хилара, цун къаман хьашташта доал дерий клико мехка экономика доазол дехьарча монополей хьашташта кара хургйола политика лелаяро. 1956 шера ирански меджлиса тIаийцар доазол дехьарча компанеша болх дика бе йиш хургйола хьалаш оттадеш дола доазол дехьара капитал юкъеозарах дола закон.

Цу законо шоай капитал юкъедоаладаьраш пхе шера налогах мукъабоалийт, доазол дехьарча наха мукъалу кертера капитали баьнна пайдеи Иранера дIабахьа. ДIайха догIа дилхачул тIехьагIа тIайоала грибаш санна чехка а дукха а лакхлу Иране доазол дехьара фирмаш. Эзар совгIа йолча доазол дехьарча компаней викалаш ба хIанз мехка болх беш.

Къама хьашташ дохкара новкъа а болхаш, Ирана доал дераша чакхйоах доазол дехьарча товараштa «наIараш хьаеллара» политика.

Доазол дехьарча капиталисташа ирански рынок хьалъюз ихкача, дукхагIа долча даькъе ца эшаш долча товарех. Иране хиннача французски журналиста Жан Лартеге язду: «Азе мел бахача берригача а наха тоъаргйолаш дукха я Ирана складашка доазол дехьара ена цергашта хьекха порошок» яхаш.

Арахьарча торговле политика иштта лелаяр бахьан долаш Ирана импорт цун экспортал кхозза дукхагIа я. Из ца хилча а Iалаьмате йоккхийча тIема расходаша халача хьала тIа оттаяь паччахьалкхен казна юъ цу гIулакхо. Ирански кепайоазоно беча хоамах, 1961 шера март бетта 22 дийнахьа йолаеннача хIанзарча бюджета дефицит 260 миллион тума да.

Доазол дехьарча монополешта хьалхашка капитуляци яра политико къама промышленность йоха а ю, Ирана дуккхача наьха хьал воча а доах.

«ХIанз Ирана торговле йола кризис Iаьдала керте латтача дуккхача правительстваша даьча гIалатех хьахинна я, — аьлар Меджлиса хьалха хиннача депутата Бехбехене. — Вайна гу мишта лакхлу бе болх ца хилар, мишта дIакъувл фабриканаIараш, мишта Iов кхыча мехкий вайга доахка декхараш...» Мехка Iалаьмате дукха болхлой бус бе болх боацаш, яхаш хоам бу «Машале азади» яхача газето. Духхьал цхьан Тегеране бе болх боацаш 50 эзар совгIа нах ба.

Иранера хьал вогIа хулаш латташехьа а, массехк бутт хьалхагIа Iаьдала керте эттача Али Амине правительства цхьаккха хIама дац мехка хьал тоадара. Вахаро хьахьекхар, экономически хьал тоаде, цунца аграрни реформа елга а долаш, аьнна чIоаггIа хьакхайкаяь программа Ирана дуккха бола нах тувлабе, цар помещикаштеи капиталисташтеи духьал лоаттабу къовсам мелбе лаьрхIа даь хIама хилар.

Империалисташца леладеча гIулакхий политика хьакъехьара правительства отношени къаьгга, ше маярра хьахьекхар мехко СЕНТО яхача блокаи Америка ВIашагIкхийттача Штаташцарча тIема союзаи юкъе дакъа лоацаш хилара тIера хьадоагIача декхарашта Иран тешаме хиларах яьча заявлене. Империалистически паччахьалкхений агрессивни планаш кхоачашъеш йола кечал мехках еш йола авантюристически политика мел кхераме я тIа-тIа чIоагIагIа кхетаю ирански халкъо. Иштта политика мохк бохкаш хилар ирански халкъа кхы а чIоагIагIа гучаьяьлар машар безача паччахьалкхенашта атомни тIом тIабахьара СЕНТО блока кулгал дераша увттаяьча унзарча планий къайлагIара документаш советски кепайоазоно арадахарца. Документаша дувцачох, Ирана доал ду гIозараш раьза хиннад мехка дуккхача районех «валар тIаотташ» йола зона яйта. Цу гIулакхо Iалаьмате чIоагIа эгIаздигар ирански халкъ. Къилбаседа Иранеи Ирански Азербайджанеи халкъа бунташ гIайттар. «Эхь да халкъ дехкача правительствана!», «ДIаяккха СЕНТО!», «Балар да нах боабераштa!» яха лозунгаш а йолаш улицашка арабаьлар Тебризе баха нах.

Иран тIема блокашта юкъера хьаялара а, нейтралитетеи массадолча мехкашца вIаши пайдане дола гIулакхаш леладареи политика дIаяхьара а тIехьарча болама юкъебахаб Иране баха тайп-тайпара бола дуккха нах. «ТIема блокашта юкъе дIахо а дакъа лоацаш хиларо Ирана дикадар дергдац, дIахо а банкротство ярал, керда заемаш эцийтарал кхы а кхерамегIа йола кризис тIаоттаярал совгIа... яхаш белгалдоаккх «Эрадее Азербайджан» яхача газето. Гой, дукха ха йоаццаш фу яздора иранций ВIашагIкхийттача Штаташца йолча тIема союза хьакъехьарча гIулакхах «Юнайтед Стейтс ньюс энд Уорлд рипорт» яхача журнала Тегеранерча корреспондента: «Цу мехка вахача моллагIча сагаца къамаьл дича цигга гучадоал хьона ВIашагIкхийттача Штаташцара союз чIоагIа во лоархIаш хилар».

Ирана прогрессивни низаша тIа-тIа чIоагIагIа дIадех Ирана хIанзара политика хувцилга. Империализманеи чурча реакценеи духьал лоаттабеча къовсаме деррига патриотически низаш вIашагIтохаш йола цаI йола фронт хьаяра тIехьа латт уж.

Д. КАСАТКИН.

Ред. зам. Дж. ХАМАТХАНОВ.

Тахан кинотеатрашка

Челюскинций цIерахча кинотеатре

Йоккха зал — «Перевал».

Долалу: 10, 12, 2, 4, 6, 8, 10.

ЗIамига зал № 1 — «Безама фанфара».

Долалу: 8.30, 10.30, 12.30, 2.30, 4.30, 6.30, 8.30, 10.30.

ЗIамига зал № 2 — «Перевал».

Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

ЗIамига зал № 3 — «Мексика сиглен кIал».

Долалу: 9, 11, 1, 3, 5, 7, 9.

«Родина» яхача кинотеатре

«Перевал».

Долалу: 4, 5.45, 7.20, 9.

«Сигал бессарча алан нах».

Долалу: 9. (ДIаьхдаь сеанс).

РЕДАКЦЕ АДРЕС: г. Грозный, Сталина улица, 15, Телефонаш: редактора зам. — 2-07-01; бехктокхама секретара — 2-45-48, партийни вахареи, экономикан, письмойи отделий — 2-25-72; корректорске — 2-30-91;

АДРЕС РЕДАКЦИИ: г. Грозный, ул. Сталина, 15, Телефоны: зам. редактора — 2-07-01; ответственного секретаря — 2-45-48, отделов партийной жизни, экономики и писем — 2-25-72; корректорской — 2-30-91.

1918 шерарча 11-ча августа цIерах йола типографи, г. Грозный, Революце проспект, 30/3.

Типография имени 11 августа 1918 года, г. Грозный, проспект Революции 30/3.

СФ03141. Заказ № 5550.